

LETNIK XXXIV, ŠTEVILKA 2/2018

NOVA GLASILO
FILATELISTIČNE
ZVEZE SLOVENIJE
FILATELIJA

ISSN 1408-0303

V tej številki si lahko preberete:

Igor Pirc Mihael Ignac Fock - v spomin	4
Igor Pirc Stoletnica prvih slovenskih poštних znamk - Verigarjev	5
Janez Cerkvenik Barve verigarjev - prvih slovenskih poštних znamk (1919-1920)	8
Boštjan Petauer Rekonstrukcija tiskarske plošče znamke Velike Britanije iz leta 1841 – rdečega penija	14
Alojz Tomc Fiskalna filatelija - 1. del	16
Boštjan Petauer Pošta na ozemlju BiH v prvi polovici 19. stoletja	22
Boštjan Petauer Čudoviti svet maksimum kart (I.)	27
Bojan Bračič Zakaj tako?	32
Veselko Guštin Žalostne zgodbe o pismih - 5	34
Igor Pirc Podelili smo priznanja FZS	37
Bojan Bračič Ocenjevanje aktivnosti društev	40
Boštjan Petauer Prireditve ob 110. jubileju naravne mineralne vode Donat Mg	42
Igor Topole Filatelistični krožek na II. OŠ Celje	45
Marjan Malič Vojna je norost, zločin in povzroča samo žrtve	46

NOVA GLASILLO FILATELISTIČNE ZVEZE SLOVENIJE

FILATELIJA

NOVA FILATELIJA Glasilo Filatelistične zveze Slovenije

*„Za bogatitev in širjenje
filatelističnega znanja.“*

Filatelistična zveza Slovenije (FZS) je registrirana v Ljubljani kot neprofitna organizacija zveze filatelističnih društev v Sloveniji. FZS je članica Mednarodne filatelistične zveze (Federation International de Philatelie - FIP) in Združenja evropskih filatelističnih zvez (Federation Of European Philatelic Associations - FEPA).

Za izdajatelja:
Peter Suhadolc, predsednik FZS.

Uredniški odbor

Glavni in odgovorni urednik:
Veni Ferant
e-naslov; veni.ferant@gmail.com

Člani uredniškega odbora:
Bojan Bračič, Veselko Guštin, Igor Pirc, Alojz Tomc.

Ponatis člankov z navedbo avtorja je dovoljen samo s pisnim soglasjem uredništva.

Fotografija na ovitku:
Tako sta robota izročila v promet pismo prvega dne, v njem pa še znamko, na predstavitvi v Rogaški Slatini. Več o tem si preberite v članku na straneh od 42 do 44. Fotografijo je prispeval urednik NF.

Oblikovanje in priprava za tisk: Veni Ferant.

Tisk: Tiskarna Koštomaj, Celje. Junij 2018.

Naklada: 850 izvodov.

Naslov uredništva: Filatelistična zveza Slovenije,
p.p. 1584, 1001 Ljubljana.
<http://www.fzs.si>

ISSN 1408-0303
Cena: 2 €, za tujino 3 €.

NOVA FILATELIJA

GLASILO FILATELISTIČNE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK XXXIV

ŠTEVILKA 2/2018

Beseda urednika

Spoštovani bralci revije Nova filatelija!

Za nami je praktično že prva polovica leta in nekateri se v teh poletnih dnevih odpravljate na zaslužene počitnice. Večina bo naš najljubši konjiček dala malo na stran, saj bo prevroče in nam bo bolj prijala prijazna senca ter osvežilna pijača. Nekateri pa se bodo (bomo) v teh poletnih mesecih ukvarjali tudi s filatelijo. Tu mislim predvsem na tiste, ki so močno vpeti v bližajoče se filatelistične dogodke, čeprav se lahko komu zdi, da je do njihove izvedbe še dovolj časa.

Če imate morda občutek, da se v FZS ne dogaja veliko, naj vas spomnim, da ves ta čas potekajo intenzivne priprave na izid prvega stenskega koledarja na témo Verigarjev, naših prvih slovenskih znamk. Koledar mora biti na razpolago pred koncem septembra, da bo z oktobrom že krasil naše domove. Naslednji večji projekt je Simpozij Verigarji 100, ki bo v oktobru v Ljubljani. Že sedaj vas vabim, da se ga udeležite in si nabavite tudi zbornik simpozija, ki ne bi smel manjkati v knjižnici pravega filatelista. Prijavnice bodo kmalu na voljo.

Naslednje leto pa bo v Kamniku na ogled velika filatelistična razstava Delovne skupnosti Alpe Jadran Filatelija s še nekaj dodatno povabljenimi državami in verjemite, da bo tudi za organizacijo tega dogodka potrebno veliko truda, časa in sredstev. Pri organizaciji računamo tudi na pomoč in sodelovanje članov iz vseh naših društev in klubov. S skupnimi močmi bomo lažje dosegli zastavljene cilje.

Dokaz, da z združenimi močmi zmoremo več, je tudi minula prireditel, ko smo v Rogaški Slatini predstavili novo jubilejno poštno znamko. Več o tem si lahko preberete v tej številki Nove filatelije. Na tej prireditvi smo združili moči in znanje predstavniki različnih skupin in organizacij, rezultat pa je bil odmeven v pozitivnem smislu. Da sama prireditel ni bila preveč klasična, smo tudi s pomočjo tehnologije stopili v prihodnost. Dva robota, ki sta tudi na naslovnici, sta prvič prinesla na oder ovitek prvega dne skupaj z znamko in tako simbolično pokazala, da danes živimo v drugačnem času, kot smo živeli nekoč in da se tudi filatelija počasi spreminja.

Vaš urednik Veni Ferant

veni.ferant@gmail.com

Mihael Ignac Fock (1950-2018) – v spomin

Zadnje dni marca smo se z žalostjo v srcu poslovili od našega gorenjskega filatelističnega kolega in prijatelja Mihaela I. Focka. Njegovo življenje je bilo v veliki meri posvečeno filateliji, saj je znamke zbiral od rane mladosti, leta 1972 se je včlanil v FD Lovrenc Košir v Škofji Loki, štiri leta je vodil tudi FD Ljubljana. V Izvršni odbor Zveze se je vključil leta 1989, bil tudi podpredsednik, ustanovil in vodil je *FES – filatelistično ekspertni servis* ter sodeloval pri njegovi vključitvi v svetovno organizacijo A.I.E.P. Bil je soorganizator devetih bienalnih enovitinskih filatelističnih razstav z mednarodno udeležbo EnoOkno, s katero smo se zapisali na filatelistični zemljevid Srednje Evrope kot pobudniki enovitinskega tekmovalnega razreda.

Veliko priznanje zasluži široka paleta področij, ki jih je raziskoval, obdelal v razstavno zbirko ter jih predstavil v knjižnih monografijah. Poleg *Časopisnih Verigarjev* je namreč zelo zgodaj usmeril pogled v svet, najprej pripravil kompletno zbirko Združenih držav Amerike, nato obdelal portugalsko kolonijo *Comphanio do Nyasso*, nizozemsko *Accedemio Traiectino* in v zadnjem desetletju judaiko in stari Egipt. Bil je vsekakor eden naših prvih, če ne prvi resni razstavljaev na mednarodnih filatelističnih razstavah in to v večih tekmovalnih razredih s skupaj 14 različnimi razstavnimi zbirkami.

Že leta 2002 je postal naš prvi mednarodni sodnik za tradicionalno filatelijo ter sodil na večih evropskih, regionalnih in domačih razstavah, o pripravi eskponata tradicionalne filatelije pa predaval na izobraževalnih seminarjih FZS že leta 1994 in kasneje.

Bil je član koroškega poštnozgodovinskega društva iz Celovca, član *Kraljevega filatelističnega društva iz Londona*, kjer je leta 2012 predstavil svojo knjigo *Zlati Jeruzalem* in v Ljubljani organiziral razstavo slovenskih članov tega uglednega društva, za kar so mu kot zaslužnemu članu podelili naziv *Fellow* in vlogo zastopnika za Slovenijo. Bil je tudi član *Society of Israel Philately in The Holy Land Postal History Society*.

Deset let je bil tvorni predstavnik FZS v *Komisiji za znamke Pošte Slovenije*, dvajset je let v Kranju vodil filatelistično trgovino in kot soustanovitelj dražbene hiše pripravil 16 javnih dražb.

Za prispevek k razvoju slovenske in svetovne filatelije ga je Filatelistična zveza Slovenije leta 2014 nagradila z najvišjim častnim priznanjem – statusom *zaslužnega filatelista*.

Mihael je bil v mladosti tudi aktiven športnik, v veslanju na divjih vodah je nastopal doma in v tujini, enako kot lokostrelec in tudi ustanovitelj in predsednik Kranjskega lokostrelskega društva.

Takšnega, iskrivega in širokega v pogledih na filatelijo si ga želimo ohraniti za vzor in spomin.

Igor Pirc

Igor Pirc

Stoletnica prvih slovenskih poštних znamk - Verigarjev

Znamke so poleg zastave, grba, denarja znak državnosti in stoletnica prvih slovenskih poštних znamk je tesno povezana z ustanovitvijo Države SHS.

To jesen bo poteklo sto let od razpada avstroogrške monarhije in dogodkov, ki pomenijo prve korake k poti v samostojnost slovenskega naroda. Južnoslovanski narodi so 29. oktobra 1918 v Zagrebu ustanovili Državo SHS - državo Slovencev, Hrvatov in Srbov avstrijske monarhije; na Kongresnem trgu v Ljubljani je bilo tega dne veliko zborovanje. Množico je nagovoril tudi ljubljanski župan Ivan Tavčar.

Slovenski del Države SHS je upravljala Narodna vlada v Ljubljani, v okviru katere

je dr. Pavel Pestotnik vodil poverjeništvo za promet. Že v prvih dneh novembra je po ukazu poverjeništva za promet za poštni in plačilni promet v slovenskem delu države postala odgovorna osrednja ljubljanska glavna pošta in finančno ravnateljstvo v Ljubljani.

Namesto, da bi pretiskovali preostale avstrijske znamke, kot so to storili v Bosni in Hercegovini z avstrijskimi znamkami za Bosno in Hercegovino ali kot na Hrvaškem z madžarskimi znamkami, so se v Ljubljani odločili za izdelavo novih

Vrednote za 3, 5, 10, 15, 20, 25, 30 in 40 vinarjev ter portovne in časopisne nosijo naziv Država SHS, kasnejše izdaje pa Kraljestvo SHS.

znamk. Menda je bil že v Zagrebu dogovorjen motiv novih znamk, a se je poskus končal z znamkami 'listopad', ki so veljale le en dan. V Sloveniji se niso odločili za javni razpis novih znamk, pač pa so to nalogo zaupali akademskemu slikarju Ivanu Vavpotiču, ki je narisal simboličen motiv sužnja, ki trga verige. Mogoče to ni naključje, saj sta bila dr. Pestotnik in akademski slikar Ivan Vavpotič generacija iz kamniškega konca in sta bila v prvih letih 20. stoletja sočasno na študiju v Pragi.

Žal v arhivih tistega časa ni dokumentov, ki bi opredeljevali te postopke, niti časa, kdaj se je to dogajalo. Vendar pa lahko sklepamo, da so bile prve znamke narisane in kot predlog sprejete že v mesecu novembru 1918, saj nosijo naziv države – Država SHS. Država SHS se je zaradi umanjkanja mednarodnega priznanja in teritorialnega ogrožanja s strani Italije 1. decembra 1918 združila s Kraljevino Srbijo v Kraljevino SHS – Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Znamke, ki so jih sprejeli in pripravljali za tisk v novembru, so bile tiskane najverjetneje v decembru, saj je prva poznana uporaba znamk Verigarjev na pismu z datumom 3. januar 1919. Najprej so natisnili najbolj potrebni nominali za 10 in 20 vinarjev.

Filatelistična zveza Slovenije je že ob devetdesetletnici povabila priznane domače in tuje raziskovalce in zbiralce Verigarjev, da so na *Mednarodnem simpoziju VERIGAR 90* predstavili svoja spoznanja in širšemu krogu približali to obširno zbiralsko področje. Zbornik simpozija, ki je bil pripravljen tako v slovenskem kot angleškem jeziku, je opazno dvignil zanimanje in pomen Verigarjev v mednarodnem okolju, kar je

bilo opazno predvsem v sodniških ocenah verigarjskih zbirk na FIP razstavah.

100 LET VERIGARJEV PRVIH SLOVENSkih POŠTNIH ZNAMK

MEDNARODNI SIMPOZIJ,
L J U B L J A N A,
12.–14. OKTOBER 2018

Kako se bomo poklonili Verigarjem ob njihovi stoletnici?

Stoletnici Verigarjev bomo posvetili 2. *Mednarodni simpozij VERIGARJI 100*, ki bo potekal v Muzeju novejših zgodovine v Ljubljani od petka, 12. do nedelje, 14. oktobra 2018, s petnajstimi referati, šestimi tujimi in devetimi domačimi. Programski odbor simpozija v sestavi dr. Helmut Kobelbauer, Bojan Kranjc in Igor Pirc je že pred dvema letoma izbral referente in teme tako, da pokrivajo zorni kot tradicionalne filatelije, poštne zgodovine in poštne celin, predvsem z očmi in interesi današnjega zbiralca; predstavljen pa bo tudi umetniški opus avtorja znamk, akademskega slikarja Ivana Vavpotiča ter pregled pred časom spoznanega bogatega fonda v *Muzeju pošte in telekomunikacij*.

Referati simpozija bodo tiskani v *Zborniku simpozija*, v slovenskem in angleškem

oziroma nemškem jeziku z mnogimi tabelarnimi pregledi in barvnimi predstavitvami. Obseg *Zbornika* bo glede na prejšnjega skoraj podvojen! Kar nekaj tiskanih referatov bo mogoče uporabljati kot specialni priročnik za določena področja.

Uradno vabilo za udeležbo na simpoziju skupaj z dnevnim redom in programom bo na spletni strani FZS pravočasno objavljeno, vse, ki želite podrobneje spoznati naše najpomembnejše poštnozgodovinsko obdobje, pa že danes vabimo, da se na simpozij pravočasno prijavijo.

Zveza FZS pripravlja tudi **stenski koledar** (uredniški odbor vodi Bojan Kranjc), o katerem je v tej številki *Nove filatelije* objavljena informacija in povabilo za naročilo - **Verigarski koledar v vsako zbiralsko hišo!** Pošta Slovenije, ki je glavni sponzor *Simpozija*, pa bo v novembrski izdaji priložnostnih poštних znamk izdala znamko, posvečeno Verigarjem in njihovu avtorju Ivanu Vavpotiču.

Več prireditev bo teklo tudi na društvenem nivoju; tako najavlja FD Verigar iz Brežic pregledno razstavo verigarških zbirk z mednarodno udeležbo v mesecu oktobru. O vseh prireditvah bomo poročali na www.fzs.si.

100 LET VERIGARJEV
PRVIH SLOVENSkih
POŠTNIH ZNAMK

FILATELISTIČNA RAZSTAVA
SLOVENIJA 2019
KAMNIK, 28. – 31. MAREC 2019

Zaključek slavnostnega obdobja bo **tekmovalna razstava z mednarodno udeležbo** delovne skupnosti *Alpe Jadran Filatelija SLOVENIJA 2019*, ki jo pripravlja Zveza skupaj s FD Kamnik v samostanu Mekinje v času občinskega praznika mesta Kamnik od 28. do 31. marca 2019.

Bodite tudi vi aktivni udeleženec na vseh teh verigarskih prireditvah!

ipirc711@gmail.com

100 LET VERIGARJEV – PRVIH SLOVENSkih POŠTNIH ZNAMK

Janez Cerkvenik

Barve verigarjev – prvih slovenskih poštних znamk (1919 – 1920)

Članek obravnava problematiko poimenovanja barv (barvnih tonov pri vsaki barvi) prvih slovenskih znamk (verigarjev) v poplavi različnih barvnih odtenkov (nians), ki se pojavljajo na filatelističnem trgu v Sloveniji in po svetu. Z barvno metriko je mogoče umestiti vse do danes poznane barve verigarjev v originalnih polah v barvni katalog po sistemu barvnega atlasa Eurocolorcard.

1.0 UVOD

V letih od 1992/2004 je v Ljubljani delovala Družina »Verigar«, ki je združevala filateliste - zbiralce prvih slovenskih znamk. Le-ti niso bili le zbiralci, temveč v prvi vrsti preučevalci verigarjev.

Poleg vseh že znanih problemov okrog papirjev ter napak pri tiskanju verigarjev, zobčanju itd., je bila glavna težava poimenovanje njihovih barvnih tonov in barvnih nians, ker je v množici barvnih odtenkov za isto barvo enostavno zmanjkalo besed.

In ca. 6 do 8 filatelistov se je v letih 1992 – 2004 sestajalo na sestankih v Ljubljani ter poskušalo najti sistem, ki bi verigarje po barvah ukalupil v barvni katalog.

2.0 KAKO KATALOGIZIRATI VERIGARJE PO BARVAH

V svojem arhivu sem našel tri zanimiva poročila dveh znanih zbiralcev verigarjev g. Zdeneta Skoka iz Domžal in dr. Mirana Vardjana iz Ljubljane.

Gospod Zdene Skok je leta 1996 pripravil poročilo: »Slovenske izdaje 1919-1920«, v katerem je opisal merila ali kar standarde, po katerih se naj verigarje razvršča. Napisal je naslednji vrstni red:

- namembnost, podoba, oblika znamke,
- njena nazivna vrednost,
- vrsta uporabljenega tiska, kraj tiskanja in ime tiskarne,
- vrsta papirja,
- barva (g. Skok uporabi ime barvitost),
- zobčanje,
- različki in pomanjkljivosti tiskarskih plošč,
- slučajnosti in napake pri tiskanju, veljavnost,
- lepilo,
- poskusni tiski,
- tiskovne in prodajne pole in
- razvrednotenje (žigi, verigarji v poštnem prometu).

V nadaljevanju tega poročila je g. Skok na 10 straneh glede na vrsto tiska (kamnotisk in knjigotisk), vrsto papirja in zobčanja, razvrstil verigarje po barvah in sicer opisno po NCS SIS (Komisija za standardizacijo) in po številkah iz *Kataloga poštanskih maraka jugoslovenskih zemalja*, Beograd, iz leta 1991.

Na to poročilo je 29. 6. 1996 dr. Miran Vardjan v svojem poročilu zapisal pripombe na prej zapisano. Na treh straneh se je v osnovi strinjal z g. Skokom z manjšimi popravki (zaporedje standardov oz. meril) ter dodatki, kot so npr. tipične napake tiskanja, prostorska veljavnost, falsifikati in spominski tiski. Največ pomislekov pa je zapisal na Skokovo obdelavo barve oz. barvnih tonov verigarjev, ker le-ta ni nikjer omenil verigarjev v rjavi barvi, čeprav je večinski del verigarjev za 40 vinarjev v rjavi barvi in ne le v odtenkih oranžne, rdeče in rumene barve, kot jih je poimenoval g. Skok. Po mnenju dr. Vardjana so izpadli tudi vsi olivni toni zelene barve. Zaključek njegovega poročila se konča z ugotovitvijo, da je potreben temeljit razmislek o najprimernejši metodi določanja (poimenovanja) barv prvih slovenskih znamk.

V tretjem poročilu je gospod Skok 24. 09. 1996 zapisal naslednje:

1) Osnova za poimenovanje barv verigarjev naj ostane takšna, kot je v *Priručniku Maraka jugoslovenskih zemalja*, FSH, Zagreb, 1945/47, zvezek 4, 5, 6, 7, vendar dopolnjena z upoštevanjem tudi nespektralnih barv (črne in bele) in ne le čistih spektralnih barv (rdeča, oranžna, modra, vijolična in njihove izpeljanke, npr. zelena), na podlagi katerih so barve verigarjev poimenovane v teh zvezkih.

2) Vsako človeško oko vidi barvo drugače, zato je generalna težava opredeliti t.i. talone barv verigarjev, ki bodo osnova za primerjavo z ostalimi (drugimi) verigarji.

In prav v zadnji ugotovitvi g. Skoka je osnovni problem, kje dobiti verodostojne čiste (nežigosane) poštna znamke verigarjev, na podlagi katerih bodo barvni toni oz. barvne nianse verigarjev katalogizirane.

Enačba barve verigarjev ima namreč več neznank. Prva je vrsta papirja, druga je sestava tiskarske paste, tretja vrsta tiska, četrta lepilo in zadnja - katera znamka ni bila pred meritvami (barvno metriko) izpostavljena dnevni oz. sončni svetlobi.

V članku, ki sem ga objavil v Novi filateliji (letnik XVII., št. 1/2001, str. 13 – 21), so detajlno opisani postopki barvne metrike in sicer po sledečem zaporedju:

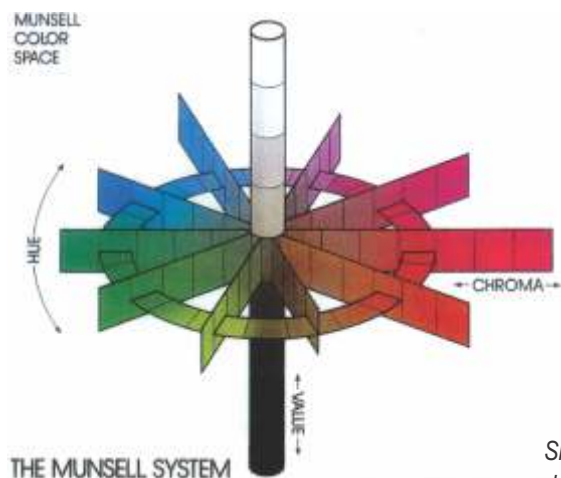
- Teoretični del: kaj je barva in barvna metrika (CIELAB barvni sistem, Munsellov barvni sistem in barvni atlas Eurocolorcard).

Bistvo barvne metrike je, da so povezani:

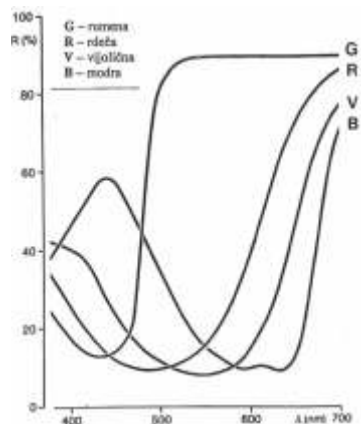
- Izvor svetlobe (spektralna energija vira svetlobe) spektrofotometra;
- Optične lastnosti objekta (v našem primeru barva poštna znamke), ki glede na barvo nekaj svetlobe absorbira, nekaj pa jo odbije in to odbito svetlobo (remisijo) opazovalec vidi kot barvo te znamke seveda v obliki remisijских krivulj v območju vidnega spektra (od 400 – 700 nm), ki se nam izrišejo na tiskalniku. Na podlagi teh remisijских krivulj se z računalnikom (programsko opremo za numerično

ovrednotenje barv) izračuna za vsako barvo, npr. zeleno, modro itd., koncentracijo potrebnega barvila v tiskarski pasti, da bi vedno dobili pri tiskanju isti barvni ton.

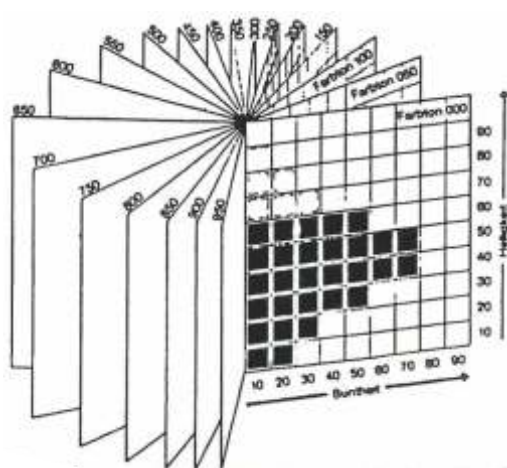
Kot tretji dejavnik je pri barvni metriki vedno prisoten opazovalec (človek) s svojim vizualnim sistemom (oko in možgani). Tukaj pa že nastopi prva težava, ker dva človeka skoraj nikoli ne vidita iste barve enako. Zlasti moški smo večkrat barvno slepi, ko so barvne razlike, ki jih izmeri spektrofotometer, tako majhne, da jih človeško oko ne razloči.

Slika 1: Munsellov barvni sistem.

Slika 2: Remisijske krivulje t.i. osnovnih barv v območju valovnih dolžin vidnega spektra (400 - 700 nm).

Slika 3: Barvni atlas Eurocolorcard.

Na podlagi opisane tehnike se izvede barvna metrika oz. numerično vrednotenje barve, ki jo izvajamo kot že omenjeno na spektrofotometru s pripadajočo računalniško opremo (računalnik, tiskalnik, skener) ter seveda ustrezno programsko opremo, ki danes omogoča zelo natančno merjenje barv, čeprav bi pri verigarjih imeli večje težave, ker so bili tiskani po nekaterih podatkih kar na 29 vrstah papirja in na vsaki papirni podlagi je ne glede na barvo remisija (odbita svetloba) drugačna.

Bistvo numeričnega ovrednotenja barve je, da lahko določimo enako barvo, barvni odtенок (nianso) npr. na verigarju, kjerkoli na svetu ne glede na čas (dan, noč, mrak), če opazujemo znamko enake barve in seveda z aparaturo, ki ima enake tehniške

parametre (standard svetlobnega vira in geometrijo merjenja). Na ta način se zelo natančno določi (izmeri) tudi morebitne barvne razlike med posameznimi znamkami.

Slika 4: Aparaturni sistem za barvno metriko. 1 - računalnik z monitorjem, 2 - spektrofotometer, 3 - tiskalnik (vse iz leta 2001/2004).

V članku sem na praktičnem primeru pokazal, kako je dnevna oz. sončna svetloba vplivala na barvo, ko so bile znamke (verigarji) dalj časa izpostavljeni (ca. 7 mesecev) dnevni svetlobi. Že s prostim očesom so vidna barvna odstopanja. Te znamke so bile vse žigosane, zato so nekaj osnovne barve izgubile že pri »pranju« znamk s pisemskih ovojnic in drugih dokumentov.

Eksakten eksperiment za numerično vrednotenje barve bi seveda zahteval čiste (nežigosane) znamke, vendar je od nastanka verigarjev minilo že skoraj 100 let in večina teh znamk (nežigosanih) v polah je danes spravljenih v albumih filatelistov po celem svetu. Zato se lahko vprašamo, katere barve teh verigarjev so resnično še originalne. Glede na to, da sta bili uporabljeni dve tiskarski tehniki, različni papirji, lepila in tiskarske paste, ki so se razlikovale med seboj ne le po sestavi, temveč tudi po različnih koncentracijah uporabljenih barvil, gostil in drugih dodatkov, so spremembe barv verigarjev ne le mogoče, temveč celo pričakovane.

In če se vrnem na osnovni problem verigarjev, njihovo poimenovanje po barvah oz. po barvnem spektru, smo zašli v seneno kopicico, kjer iščemo iglo.

Na osnovi katerih pol verigarjev, ki jih filatelisti še imamo, določiti tiste, ki so »originalne« po posameznih vrednotah? Že pri naključni primerjavi nekaj pol iste vrednote pri dveh filatelistih bomo našli barvne razlike in celo na vsaki poli bomo z numeričnim vrednotenjem barve našli oz. izmerili barvne razlike.

Torej kako naprej. Prav gotovo bi bilo smiselno izmeriti barve in barvne razlike na verigarjih na vseh čistih polah, ki jih filatelisti v Sloveniji še imamo. In iz izmerjenih vrednosti sestaviti barvni katalog (barvni atlas po sistemu npr. Eurocolorcard ali Munsell Book of Color) verigarjev, ki bi bil seveda le približek in z upoštevanjem vseh vrst papirjev, ker je razmerje med vpadno in odbito svetlobo svetlobnega toka (remisijo) pri npr. gladkem papirju drugačna kot na hrapavem, poroznem in »filcastem« papirju, na katerih so tiskali prve slovenske znamke.

Zakaj je potreben takšen barvni katalog verigarjev? V prvi vrsti zato, da bi se enkrat končalo prirejanje raznih barvnih odtenkov, ki so najbolj pogosti pri tonih olivno zelene

in rjave barve. In zakaj največkrat pri olivno zelenih, ker je olivno zelena barva sestavljena iz mešanice rdečega barvila, modrega in rumenega barvila. Domneva se, da je že pri pripravi tiskarskih past prihajalo do odstopanj, zlasti če je zmanjkalo ustreznih barvil*. Takrat je bilo potrebno zmešati tudi večje število komponent barvil (pigmentov) v tiskarski pasti. Zato so bila že v osnovi pri tiskanju odstopanja od zahtevanega barvnega tona. Druga možnost pa izvira od že izdelanih znamk, ki so bile izpostavljene dnevni svetlobi. Največji sovražnik obarvanih znamk je čas. Po skoraj 100 letih bodo verigarji počasi izgubili svojo prvotno barvo. Kot je poznano iz kemije barvil, imajo modra barvila slabše obstojnosti, zato s časom zelena barva obledi in z manjšim delom modre dobi predmet (znamka) drugačen olivno zeleni ton oz. odtenek.

In ker so cene verigarjev ljubiteljske, bodo tudi takšne barvne odtenke oz. nianse, filatelisti poskušali unovčiti kot raritete in problem barve verigarjev ne bo nikoli razrešen.

V tem delu članka je potrebno opisati še nekaj pojmov, ki se nanašajo na barvo. Kaj je sploh barva in katere so njene karakteristike? Barva je subjektivno čutno doživetje, ki ga v človekovo oko vpadla svetloba sproži v možganih, zato dva opazovalca ne vidita (zaznata) ene in iste barve enako. Pri zaznavi barve sodelujejo trije dejavniki:

- svetloba (izvor svetlobe),
- objekt ali predmet (v našem primeru npr. verigar rdeče barve) in
- človekovo oko skupaj z možgani, ki to znamko opazuje.

Vsaka barva je tridimenzionalna in jo opredeljujejo:

- **barvni ton** (pestrost, barvitost),
- **svetlost** in
- **nasičenost**.

Glede na **barvni ton** (pestrost) ločimo: pisane (**pestre**) barve in nepisane (**nepestre**) barve. Nepestre barve so bela, vse sive in črna. V grafiki se danes uporabljajo različni barvni sistemi, ki poleg pestrosti upoštevajo seveda tudi **svetlost barve**, ki je pri pestrih barvah različna od njene svetlosti, pri beli, sivih in črni barvi pa identična z barvnim tonom in **nasičenost barve**, ki je v odnosu do določene nepestre barve enake svetlosti.

In kaj je barvilo (v tiskarstvu pigmenti)?

Za barvo že vemo, da je čutno doživetje, ko rečemo, aha ta znamka je rdeča, druga zelena itd.* Barvilo pa je organska sintetična spojina, ki ima sposobnost obarvati papir, usnje, tekstil, itd.

3.0 ZAKLJUČEK

Že začeto delo Družine »Verigar«, ki je postavila temelj za katalogiziranje verigarjev po barvah pred več kot dvajsetimi leti, bi morali dokončati, ker je barvna metrika v grafični, papirni, tekstilni, kemični industriji itd. postala rutinska tehnika in je po letu 2005 dosegla velik razmah. Potrebno bi bilo najti le ustrezne predloške (pole čistih verigarjev), jih sortirati po vrstah papirjev in po vrsti tiska), izmeriti njihove remisjske vrednosti in na

podlagi že znanih remisij (npr. barvni atlas Eurocolorcard) z izmerjenimi, sortirati barve verigarjev po barvni skali od najsvetlejšega odtenka (nianse) do najtemnejšega. Na ta način bi se »proizvodnja« novih barvnih tonov verigarjev, če že ne ustavila, vsaj zajezila.

Za barvno metriko obstojijo standardi (normativi), po katerih se le-ta izvaja v praksi, npr. DIN 5033, DIN 6173, DIN 6174, DIN 53235 – 1.

Standarde navajam zato, ker je v njih natančno precizirano, kako se pripravi vzorce za barvno metriko, kako se le-ta izvede, kako se vrednoti barvne razlike, kdaj se upošteva metamerija (če primerjamo barvo dveh znamk pod enim izvorom svetlobe in ne opazimo nobene barvne razlike, pod drugim svetlobnim virom npr. UV, pa znatno).

V uteho slovenskim filatelistom, ki se ukvarjamo z verigarji, je lahko le to, da se z enakimi težavami okrog poimenovanja barv v filateliji soočajo povsod po svetu tudi firme, kot je npr. Michel, ki izdaja vsako leto nove filatelistične kataloge.

4.0 LITERATURA (VIRI)

1. Skok, Zdene: Slovenske izdaje, Poročilo, Ljubljana, 1996, 10 strani.
2. dr. Vardjan, Miran, Ocena in pripombe k osnutku za določanje barv pri verigarjih g. Zdeneta Skoka: Slovenske izdaje 1919 -1920, Poročilo, Ljubljana, 1996, 3 strani.
3. Skok, Zdene, Razlogi za nekatere spremembe v predlogih za zbiranje Slovenske izdaje 1919 – 1920, Poročilo, Domžale, 1996, 4 strani.
4. dr. Cerkvjenik, Janez, Barva verigarjev še iz drugega zornega kota, Nova filatelija, Ljubljana, letnik XVII, št. 1/2001, str. 13 – 21.
5. Slovar barvne metrike, 1. Izdaja Univerze v Mariboru, Tehniška fakulteta, Maribor, 1989.
6. Merkblatt zur Farbmesstechnik, Buntfarbenfabrik DEIFEL, GmbH & Co.KG, Deutschland.
7. Skok, Zdene, Izdaje slovenskih znamk v letih 1919 – 1920, str. 79 – 96, Katalog, Slovenija od prve svetovne vojne do koroškega plebiscita in Rapala, Muzej novejše Zgodovine, Ljubljana, 2000.

cerkvenik.janez@gmail.com

Vabilo na obisk svetovne razstave v Pragi

- Avtobusni prevoz: Ljubljana-Praga-Ljubljana (1 voznik)
- Zasedba: najmanj 45 oseb
- 2 x nočitev z zajtrkom (3***)
- Dvoposteljna soba, za enoposteljno = doplačilo 20 €/osebo
- Vodenje po Pragi (glavne turist. zanimivosti)
- Cena: **130 €/osebo**. Prijave preko društev do zasedbe mest.

Program: startamo v četrtek, 16. 8. zvečer, 17. 8. zjutraj smo v Pragi (namestitev, razstava, večerja (doplačilo). 18. 8. Zajtrk, razstava, večerja v restavraciji ali pubu. 19. 8. Zajtrk, avtobusni ogled Prage, vrnitev v Ljubljano (mimo Maribora, Celja, Žalca ...).

Informacije in prijave:

Tone Simončič <anton.simoncic@gmail.com>
(040-206-774)

Boštjan Petauer

Rekonstrukcija tiskarske plošče znamke Velike Britanije iz leta 1841 – rdečega penija

Leto dni po izidu prvih znamk na svetu (1d in 2d maja 1840) je izšla leta 1841 kot tretja znamka na svetu rjava znamka z istim motivom kot prvi dve, namreč s portretom kraljice Viktorije (1819-1901, vladala 1837-1901). Prav tako kot prva znamka je tudi ta tiskana v tehniki globokega tiska (line engraved).

Prve naklade teh znamk so bile tiskane z istih plošč kot predhodne, tako, da je mogoče dobiti pare izdaje 1840 in 1841 in jih pripisati posameznem tiskarskim ploščam (od 1-11), saj ima vsaka od omenjenih plošč svoje značilnosti. Tudi rjave znamke so bile v začetku žigosane z malteškim križem, od leta 1844 dalje pa z žigom, ki je vseboval različne številke (numeral cancels); vsako od njih lahko pripišemo določenemu kraju, kjer je bila v uporabi. Vse znamke v prikazani rekonstrukciji pole so žigosane s tem žigom. Znamke so bile tiskane na modrem papirju, obstaja pa kakih 10 barvnih odtenkov, nekateri so tudi redki. Obstaja skupaj 175 različnih tiskarskih plošč, s katerih so bile te znamke tiskane; njihove številke pa niso označene na sami poli, ampak se znamke razlikujejo po določenih značilnostih, napakah in drugih posebnostih. Določitev, s katere plošče so bile tiskane, predstavlja precej zahtevno nalogo. Malce pomaga dejstvo, da je bila ta izdaja tiskana na 2 različnih ploščah (Die 1 in 2) ter z dvema različnima nizoma črk (Alphabet I in II), kar nekoliko poenostavi proučevanje, saj se pri posamezni številki plošče pojavlja le ena kombinacija. Vendar: v že nekoliko zastarelem specialnem Gibbonsovem

katalogu, s katerim razpolagam, je tej izdaji posvečenih skoraj 60 strani.

Oznake na spodnjem delu
znamke:

A-A, A-B, A-C, A-D, A-E ...

B-A, B-B, B-C, B-D, B-E ...

C-A, C-B, C-C, C-D, C-E ...

D-A, D-B, D-C, D-D, D-E ...

Znamke so bile tiskane v polah po 240 znamk in sicer v formatu 12 vodoravnih in 20 navpičnih. Nominalna vrednost posamezne znamke je znašala 1 peni, cele take pole pa 1 funt (=20 šilingov, 1 šiling = 12 penijev), kar takrat ni bilo malo denarja; za 1 peni je bilo mogoče poslati znotraj Velike Britanije eno pismo osnovne težinske stopnje (1/2 unče). Danes stane to 67 penijev. Za 1 funt je bilo torej mogoče tedaj poslati 240 pisem, danes bi to stalo (za pošto prvega razreda – prioritetno) dobrih 160 funtov (za pošto drugega razreda – navadno, nekoliko počasnejšo) pa nekoliko manj.

V spodnjem levem in desnem kotu posamezne znamke se je nahajala po ena črka, s katero je mogoče nedvoumno določiti njeno mesto na poli. Tako črka A v levem kotu in ista črka v desnem kotu, se

pravi AA označuje prvo znamko v poli (glej sliko zgoraj), AL zadnjo v prvi vrsti, TA prvo znamko v zadnji vrsti in TL zadnjo znamko v zadnji vrsti, se pravi 240.

V vsakem od zgornjih dveh kotov se nahaja po ena rozeta.

Rekonstrukcija plošče je prikazana na dveh listih in sicer prvih 10 vrstic na zgornjem listu in drugih 10 vrstic na spodnjem.

Velja poudariti, da je omenjena rekonstrukcija popolnoma enaka rekonstrukciji tiskarske pole prve znamke na svetu (črnega penija), saj se izdaja iz leta 1841 od tiste iz leta 1840 razlikuje le po barvi (rdeča namesto črne).

Alojz Tomc

Fiskalna filatelija - 1. del

Kaj sploh je kolek? Čemu so kolki podobni, kje jih uporabljamo in kakšna je njihova funkcija? In zakaj jih pri nas zbira tako malo ljudi? Na ta in podobna vprašanja si skušam odgovoriti zadnjih nekaj mesecev, odkar sem se, po skoraj pol stoletja zbiranja marsičesa, navdušil tudi za zbiranje le-teh.

Naj zbiramo poštne znamke, odtise žigov, celine, razglednice ali pa kolke, običajno najprej začnemo zbirati lokalno gradivo. To nam je lažje dosegljivo, zgodovinsko zanimivo in domoznansko blizu, zato nas posledično tudi najbolj privlači. Da bi gradivo bolje razumeli, smo pripravljeni narediti tudi kaj več kot ga le spraviti v album in v katalogu ali na seznamu narediti kljukico. Moj pristop k zbiranju kolkov je podoben, zato jih bom v nadaljevanju poskusil tako tudi predstaviti.

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je zapisana dokaj nerodna definicija, da je kolek: *"nazobčan listek z nominalno vrednostjo, ki se lepi na dokumente, vloge"*. Gesli *"kolkovati"*, kar je po-

jasnjeno z *"nalepiti kolek na dokument, prošnjo kot dokaz plačane pristojbine"* in *"kolkovina"* kot *"pristojbina, ki se plača s kolki"*, dodatno pojasnjujeta osnovno definicijo. Spletna *Wikipedia* definira kolek (angleško *Revenue stamp, tax stamp* ali *fiscal stamp*) malo bolj natančno. Sicer tudi govori o (običajno) listku z lepilom, ki ga nalepimo na dokument, a omenja plačilo davka ali pristojbin za tobak, alkoholne pijače, zdravila, igralne karte, lovske licence, orožne liste in še veliko drugih. Z besedo (običajno v oklepaju) daje slutiti, da so kolki lahko tudi drugačni (nezobčani, raznih oblik in velikosti) ter brez lepila zadaj in se uporabljajo še za mnogo drugih namenov.

V zgornji vrsti je nekaj primerkov upravnih kolkov od kraljestva SHS do samostojne Slovenije, v spodnji pa en banovinski kolek, en kolek cestnega fonda in en davčni kolek ter dva kolka občinskih ljudskih odborov in dva sodna kolka.

Še natančnejša pa je definicija britanskega združenja zbiralcev kolkov *Revenue Society*, ki pravi, da so kolki izdani s strani ali v imenu mednarodnih, nacionalnih ali lokalnih uprav ali njihovih agentov ali pooblaščenecv. Zadaj imajo lepilo (ali pa tudi ne), lahko pa so na dokument natisnjeni in kažejo na to, da je bil davek, carina ali pristojbina plačana ali plačana vnaprej ali da je bilo dovoljenje izdano.

Kot filatelist nehoti ali pa namenoma kolke primerjam s poštnimi znamkami. Seveda so kolki oz. njihovi predhodniki precej starejši in Lovrenc Košir, ki je leta 1835 dvorni komori na Dunaju predlagal reformo poštnega prometa, je predvidel frankiranje pisem z *umetno pritrjenimi kolki poštne takse* (1). Njegova nesprejeta zamisel je bila realizirana leta 1840 v Angliji in kolki poštne takse so po zaslugi angleškega poštnega reformatorja Rowlanda Hilla postali poštne znamke.

V stari Avstriji so prvi kolki, narejeni po vzoru poštne znamke, prišli v promet 1. novembra 1854.

Avstrijski kolek za 15 krajcarjev iz leta 1854.

Kolek je po videzu in načinu uporabe zelo podoben poštni znamki. Enako kot znamko ga je bilo potrebno načrtovati, oblikovati, natisniti, distribuirati in na koncu prodati uporabniku. Predvsem starejši kolki so bili zelo všečno in umetno oblikovani. Motivi, izdelani do najmanjše podrobnosti, so, kot večkrat pravimo za poštne znamke, prave male umetnine. Nema lokrat so jih oblikovali znani umetniki, klišeje zanje pa so izdelali

priznani graverji, mojstri svojega poklica. Običajno so bili natisnjeni na papirju, ki je bil lahko povsem običajen, lahko pa zaradi preprečevanja ponarejanja zaščiteno z različnimi vodnimi znaki, nitkami v papirju in pri nekaterih kolkih najvišjih nominalnih vrednosti celo na takšnem, ki se je uporabljal za izdelavo bankovcev.

V začetku so uradniki za opravljene storitve prejeli gotovino in ta mnogokrat ni končala v blagajni, ampak so jo uradniki porabili za svoje potrebe, stranka pa ni imela nikakršnega potrdila, da je storitev že plačala. V izogib zlorabam je bila uvedena posebna oblika plačilnega sredstva – *fiskalni žig*. Po plačilu storitve je uradnik odtisnil ustrezen žig z označeno vrednostjo na dokument, ki je bil hkrati tudi potrdilo stranki, da je storitev plačala.

*Fiskalni žig na dokumentu iz leta 1689
(slika je povzeta iz vira 3).*

S cesarskim patentom (*Stempelpapier Patent*) so s 1. junijem 1675 v vsem avstrijskem cesarstvu uvedli novost pri plačevanju storitev. Na pole papirja (dva lista, malo višja od formata A4) so odtisnili žige z določeno nominalno vrednostjo, ki

so jim rekli *signette* (signum = likovno znamenje, pečat, žig). Glede na ceno storitve je stranka kupila ustrezen *stempeljapir*, kot so rekli formularju. Nanj se je smelo pisati le določene zadeve, odvisno od višine plačane pristojbine. Take formularje so potem prodajali po ceni storitve, ki bo opravljena. Neuporabljenih (neizpolnjenih) danes skoraj ne poznamo, saj so jih morali v primeru zamenjave formularjev vrniti izdajatelju oz. so jih zamenjali za nove obrazce, saj je šlo za plačilno sredstvo.

Zgornji del štampeljapirja z natisnjeno signeto za 15 krajcarjev.

Obstoječi formularji pa so ostali v uporabi ob hitrih spremembah oblasti – na primer ob francoski okupaciji Ilirskih provinc (1809-1813), ko ni bilo časa za zamenjavo obrazcev. Njihovo veljavnost so potrjevali z dodatnim francoskim kontrolnim žigom. O tem in o francoskih signetah si lahko več preberete v katalogu razstave ob 200. obletnici Ilirskih provinc (2). Po odhodu Napoleonove vojske se kolkovni sistem tudi ni takoj spremenil. Francoske uradne tiskovine s signetami so ostale še naprej v uporabi, le v zgornjem desnem kotu so morali po 1. decembru 1813 uradniki obvezno odtisniti svoj kontrolni žig (*kontrolstempel*).

Poseben fiskalni žig, ki so mu rekli tudi *kalendar stempel*, so odtisnili v knjige in koledarje, preden so jih ponudili v prodajo. Odtisnjen žig je potrjeval, da je bil davek za prodajo plačan. Knjige in koledarji brez tega žiga niso smeli med

ljudi. Podobne žige so imeli še za igralne karte, prašek za lase, šminke in časopise. Ljubljanski urad (*Stempelamt*) je bil, po kolkovni reformi avstrijskega cesarja Franca I. iz leta 1818, odgovoren za Koroško in je imel vse omenjene vrste žigov. Običajno je žig vseboval letnico, napis, čemu služi (primer SCHM. za šminke), oznako nominalne vrednosti in kratico imena urada *La* ali *Lai* za Laibach (3).

Glava časopisa Klagenfurter Zeitung iz leta 1833 z ljubljanskim žigom La / 1 K / ZEITUNG / 1833 (slika je povzeta iz vira 3).

Avstrija je leta 1850 izdala prve pošne znamke. Prejšnji sistem zaračunavanja poštnin je bil za pošto dostikrat neugoden, saj je pošiljatelj lahko odposlal pismo, ne da bi za to karkoli plačal. Le redko se je zgodilo, da je plačal poštnino vnaprej (celotno ali polovico le-te). Če odštejemo še vso službeno pošto, ki je je bilo mnogo in je bila zanjo v stari Avstriji poštnina brezplačna, ugotovimo, da je bila pošta nekdanj odvisna od pobranih poštnin ob dostavi. Nemalokrat se je zgodilo, da prejemnik ni hotel sprejeti pisma ali ni mogel plačati zahtevanega zneska in pošta ni pokrila stroškov prenosa.

Uvedba poštnih znamk je poenostavila plačevanje poštnih storitev, predvsem pa jih je izenačila s plačevanjem davkov, taks in pristojbin, ki so se že od nekdanj plačevale vnaprej. Kolki so prevzeli podobo poštnih znamk in so bili ob nakupu vrednotnica/zadolžnica, po

opravljeni storitvi, ko je bil kolek na dokumentu uničen (razvrednoten), pa potrdilo o opravljeni storitvi.

Kolki iz leta 1877, razvrednoteni v Celju z žigom K. K. STEMPELAMT CILLI.

Kot pri poštnih znamkah je bilo tudi pri kolkih pomembno preprečevanje kaznivega dejanja v škodo države. Šlo je predvsem za to, da bi preprečili ponovno uporabo že uporabljenih kolkov. Slabo plačani uradniki so si s takimi zlorabami priskrbeli premoženjsko korist, država pa je utrpela škodo. Glede na to, da so nekateri kolki imeli bistveno večjo vrednost kot poštna znamka, je škoda zaradi zmanjšanja prihodkov na letnem nivoju šla tudi v sto tisoče goldinarjev.

Avstroogrška kolka visokih nominal za 1 florin (gulden) iz leta 1885 in za 5 florinov (guldnov) iz leta 1888.

Poseganje v monopol države in zloraba uradnega položaja je bila kaznovana z zaporem in življenje takega uradnika je bilo uničeno, a so se zlorabe vseeno dogajale (1).

Kolka za 3 in za 60 krajcarjev iz leta 1891, tiskana za uporabo v madžarskem delu monarhije.

Prvi filatelistični katalogi so poleg poštnih znamk in celin katalogizirali tudi kolke. Tudi če je katalog obravnaval znamke celega sveta, teh v 19. stoletju še ni bilo toliko, da bi jih ne mogli spraviti v eno debelejšo knjigo. Mnogi zbiralci so kolke tudi zbirali ali vsaj shranili, če so jim prišli v roke, če ne zaradi drugega, pa zato, ker so jim bili enostavno všeč. Resni filatelisti so svoje zbirke kolkov razstavljali (tudi na tekmovalnih razstavah) in za takratne zbiralce so bili kolki povsem enakovredni poštnim znamkam. Z leti je število izdanih znamk v svetu začelo skokovito naraščati in založniki katalogov so zaradi pomanjkanja prostora v katalogih iz njih počasi izrinili najprej kolke, potem pa še celine.

Sčasoma je nastalo nekaj specializiranih katalogov, ki so obravnavali samo kolke. Eden najboljših in najbolj popolnih katalogov kolkov celega sveta je bil *Catalogue de Timbres-Fiscaux* francoskega trgovca z znamkami Alfreda Forbina. Tretja izdaja kataloga, izdana

leta 1915 v Parizu, je bila njegova zadnja in doslej je ni prekosil še nihče. Znano je, da je Forbin po razpadu Avstroogrske osebno potoval po jugoslovanski obali in iskal informacije o kolkih novo nastalih držav po *versajski pogodbi*. Po 1. svetovni vojni so se razmere spremenile. Mnogo bogatih zbiralcev je izgubilo življenje v vojni in Forbin ni uspel izdati novega kataloga. Zanimanje za kolke je začelo strmo upadati in zbiralcev je bilo čedalje manj (5).

Nekaj zelo dobrih zbirk naših filatelistov je bilo prodanih na zahod, v dežele, kjer zbiranje kolkov ni nikoli popolnoma zamrlo (Anglija, Francija, ZDA). Le redki naši starejši zbiralci so kolke ohranili v svojih zbirkah, še te bolj kot zanimivost. Fiskalna filatelija je (na svetovnem nivoju) najnižjo točko dosegla sredi 20. stoletja. Celo slovita angleška dražbena in založniška hiša *Stanley Gibbons* je v albumu za otroke v uvodu opozarjala, naj vanj ne lepijo kolkov, ker ti nimajo nikakršne zveze s pošto.

V 60-ih in 70-ih letih 20. stoletja se je zanimanje za kolke začelo počasi povečevati. Dobri dve desetletji kasneje se je premaknilo tudi v mednarodni filatelistični organizaciji (FIP), ki je na tekmovalne razstave zopet uvedla razstavni razred kolkov (*Revenue*) in tako priznala dolgoletno zmoto, ko je bila fiskalna filatelija zapostavljena in celo nezaželeno.

Zaradi podobnosti poštni znamki je že marsikateri neizkušen filatelist iskal sliko kakšnega kolka v filatelističnih katalogih, a zaman. Ameriški katalog *Scott Specialized Catalog of U.S. Stamps and Covers* je eden redkih filatelističnih katalogov, ki vsebuje tudi podatke o kolkih. Ameriških, seveda. Zaradi svojevrstnega načina razvrščanja znamk,

ki ni kronološki, so se kolki znašli, poleg znamk za posebno dostavo, vojaških znamk, znamkic za pridobitev dovoljenja za lov na race in nekaj pepelk, na koncu kataloga in med zbiralci se je zanje uveljavil tudi izraz *back of the book* (BOB), ker dejansko tudi so na koncu knjige.

Sodobnega svetovnega kataloga kolkov svet danes nima, obstaja pa vrsta specializiranih katalogov posameznih držav, ki imajo vsaka svoje področje fiskalne filatelije lepo obdelano. Svetovno pomemben izdajatelj katalogov je tudi Anglež John Barefoot, ki je izdal že precej specializiranih katalogov o kolkih posameznih držav, predvsem Združenega kraljestva, držav Commonwealtha in več evropskih držav, med drugim tudi za področje bivše Jugoslavije. Barefoot priznava, da mu je kot osnova služila knjiga Dimitrija Spajića *Fiscal stamps of Yugoslavian states* iz leta 1968, ki je bila do leta 2003 prvo in edino delo, ki je obravnavalo kolke na območju celotne Jugoslavije. Nadgradil je Spajićevo delo in njegov katalog *Yugoslavia Revenues* (5), ki obravnava mnogo vrst kolkov (upravne, pokrajinske, območne, mestne, cerkvene, konzularne, davčne, obrambne, sodne, železniške, sanitarne, posebne kolke za pivo, tobak, sladkor, igralne karte, vžigalnike in vžigalice in vrsto drugih) ponuja najbolj celovit pregled le-teh doslej.

Kolka iz leta 1946 s pretiskom Istra, Slov. /Prim. Rijeka in vrednostjo 1 in 2 lir na italijanskih kolkih iz let 1930/32.

Slovenske literature o kolkih je izredno malo. Pravzaprav vem le za dva članka Branka Jerkoviča v glasilu *Nova filatelija* (6), kjer je v številki 4/1952 pisal o zbiranju kolkov in v številki 5/1954 delno obdelal Slovensko primorje in Reko in za knjigo Zmaga Jelinčiča Plemenitega iz leta 2010 (7), v kateri je na 316 straneh formata A4 obdelal upravne kolke na slovenskih administrativnih ozemljih. Posebej mi je všeč, da knjiga vsebuje barvne slike kolkov v naravni velikosti ter (ponekod) tudi dodatne podatke o datumu izida, številki odločbe, vrsti papirja, vodnih znakih itd., ki so prevedeni tudi v angleški jezik. Kljub drobnim pomanjkljivostim je Jelinčičeva knjiga kapitalno delo in bi jo vsekakor moral imeti vsak zbiralec naših kolkov. Toplo jo priporočam vsem, še sploh, ker se jo da danes kupiti po sedemkrat nižji ceni kot ob izidu (knjigarne Felix, 9,99 evra).

Opažam, da se zanimanje za kolke v Sloveniji povečuje, a še ne moremo govoriti o kakšni množičnosti tovrstnega zbiranja. Upam, da se nas bo nabralo nekaj, ki bomo sčasoma sposobni pripraviti tudi kakšen kakovosten tekmovalni eksponat, s katerim bi lahko zastopali Slovenijo tudi izven naših meja.

Igor Pirc, podpredsednik zveze FZS, je naš delegat v komisiji za fiskalno filatelijo pri svetovni filatelistični zvezi (*FIP Revenue Commission*) in načrtuje prevod pravil o razstavljanju kolkov na tekmovalnih razstavah v slovenščino. Obvezal sem se, da bom pripravil predavanje o zbiranju kolkov in ga v decembru letos predstavil zainteresiranim zbiralcem. Za *Novo filatelijo* načrtujem nekaj člankov o naših kolkih in ta je le nekakšen uvod v moje propagandno delo na tem področju.

Viri in literatura:

1. Bernardini, Ernst: Lovrenc Košir – Laurenz Koschier, Pobudnik poštne znamke, Filatelistična zveza Slovenije, Ljubljana, 2004.
2. Štampfl, Janko: Poštna zgodovina Ilirskih provinc 1809-1813, Katalog k poštno-zgodovinski razstavi, Društvo Slovenska filatelistična akademija, Ljubljana, 2009.
3. Mintert, Carsten: Das Gebüren- und Stempelwesen in Kärnten, Handbuch über die Stempelung von Urkunden, Spielkarten, Kalendern und Zeitungen in Kärnten im Zeitraum von 1686 bis 2002, Kärntner Philatelistenclub Klagenfurt, Solingen, 2011.
4. Forbin, Alfred: Catalogue de Timbres-Fiscaux, Paris, 1915.
5. Barefoot, J.: Yugoslavia Revenues, 1st Edition, J. Barefoot Ltd, York 2003.
6. Jerkovič, Branko: O zbiranju kolkov, Nova filatelija, letnik IV, št. 4, Ljubljana, 1952.
7. Jelinčič Plemeniti, Zmago: Upravni koleki na slovenskih administrativnih ozemljih, Slovenska numizmatika VII, Učila International, založba d.o.o., Tržič, 2010.
8. Lastna zbirka in arhiv

alojz_tomc1@t-2.net

**Ali ste že naročili
15-letni stenski koledar
VERIGARJ?
Ne zamudite te enkratne
priložnosti!**

Boštjan Petauer

Pošta na ozemlju BiH v prvi polovici 19. stoletja

Čeprav je sultan Mohamed II. zasedel BiH že leta 1463 in je poznanih nekaj pisem, izvirajočih iz teh krajev v naslednjih stoletjih, pa prva organizirana poštna služba na tem ozemlju ni bila turška. Turška pošta v BiH je bila namreč ustanovljena leta 1840, delovati pa je začela šele leta 1849; torej se Turkom s tovrstnim poslovanjem ni preveč mudilo. O zanimivem obdobju turške pošte, ki je delovala do avstro-ogrske okupacije BiH leta 1878, bomo kaj več povedali v kaki prihodnji številki našega glasila. Danes pa bomo spoznali poštne službe, ki so delovale v BiH pred začetkom delovanja turške pošte; nekatere od njih so s poslovanjem nadaljevale tudi vzporedno s turško poštno organizacijo.

Obravnavali bomo delovanje naslednjih pošt:

1. Napoleonova pošta v BiH;
2. Rajkovičeva pošta;
3. Avstrijske konzularne in zasebne pošte s kurirji (*nem.*: Botenpost);
4. Donavske parniške družbe (Donau Dampfschiffahrtsgesellschaft – DDSG).

Napoleonova pošta v BiH

Njegova poštna organizacija je za nas še posebej zanimiva, saj je povezana tudi z našimi kraji.

Leta 1809 je Napoleon ustanovil *Ilirske province* s sedežem v Ljubljani, ki so obsegale precej obsežno območje (vanje je npr. spadal tudi Dubrovnik). Ob tej priliki je bilo ustanovljenih več poštних uradov, med njimi tudi v Sarajevu in Kostajnici (ta pošta ni bila več na ozemlju BiH, ampak že del Ilirskih provinc, preko katerih je potovala tudi pošta v in iz Sarajeva), čeprav je znano, da Napoleon BiH ni nikoli okupiral. Francoska poštna pot je

potekala iz Carigrada preko Prištine in Sarajeva do Kostajnice, od tam pa do Ljubljane in naprej do Pariza.

Tako Sarajevo (Bosna Serai) kot Kostajnica (Kostanica Illyrie) sta uporabljala po 2 različna žiga. Z žigom Sarajeva je poznanih do sedaj 5 pisem; vsa so iz leta 1813 in vsa so naslovljena na firmo Lasausse & Julien v Lyonu. Tudi pošiljatelj je le eden in sicer neki g. Fraiset, ki naj bi bil lastnik ali uslužbenec poštne postaje v Sarajevu.

Slika 1. Pismo iz Sarajeva preko Kostajnice v Lyon 15. maja 1813 z žigom Napoleonove pošte Bosna Serai. Poštnina označena s črnim (14 decimov), sledovi dezinfekcije v Kostajnici (Weber, str. 129).

Slika 2. Pismo v Sarajevo z datumom 24. maj 1812. Edino znano pismo od 30, ki je preko Kostajnice potovalo v Sarajevo na relaciji zahod – vzhod; vsa ostala znana so potovala na relaciji vzhod – zahod. (Weber, str. 130).

Rajkovićeve kurirska pošta

To pošto je s sli na relaciji Sarajevo – Slavonski Brod organiziral veletrgovec s kavo Spiridon Rajković od januarja 1847 (po nekaterih virih že od leta 1846) do leta 1848. Pot v obe smeri je trajala 14 dni. Ko pa je začela leta 1849 delovati turška pošta, so mu oblasti opravljanje tovrstnih storitev prepovedale.

Slika 3. Pismo, poslano 18. januarja iz Slavonskega Broda v Sarajevo, kamor je prispelo, kot je razvidno iz dohodnega žiga na prvi strani, 4. februarja. Najzgodnejše poznano pismo Rajkovićeve kurirske službe. Poštnina je znašala 24 kr za prenos in še 24 kr za Rajkovića, (Weber, str. 131).

Za žigosanje svojih pošiljk je uporabljal žig Saraglio z datumom, vendar brez letnice. Vsega skupaj je danes poznanih 6 pisem s tem žigom.

Avstrijska konzularna pošta

Leta 1808 je bil na ozemlju BiH prvi odprt avstrijski generalni konzulat v Travniku, kjer se je nahajal sedež osmanskega generalnega guvernerja. Ko se je ta preselil v Sarajevo, mu je 18. septembra tja sledil tudi avstrijski generalni konzulat.

Ta generalni konzulat je načrtoval ustanovitev kurirske službe med Sarajevom in Slavonskim Brodom. Poseben poštni žig ni bil predviden. Služba naj bi bila uvedena s 1. marcem leta 1851. Enkrat tedensko ob četrkih iz Sarajeva, pot v obe smeri pa naj bi jezdec opravil v devetih dneh. Določena je bila tudi struktura predvidenih tarif. Vendar pa ta poštna linija ni nikoli zaživela zaradi stalnih notranjih nemirov v BiH.

Drugače pa je bilo v primeru avstrijskega vicekonzulata v Mostarju. Ta je s 1. septembrom 1851 organiziral poštno linijo dvakrat tedensko med Mostarjem in Metkovićem (na jadranski obali), saj na tej relaciji, ki je tudi precej krajša kot med Sarajevom in Slavonskim Brodom, očitno ni bilo nemirov. Ta linija je obratovala do marca 1852, uporabljan je bil tudi okrogel poštni žig z napisom Mostar in datumom (brez letnice). Vsega skupaj so se do danes ohranila 3 pisma, ki so potovala po tej poti.

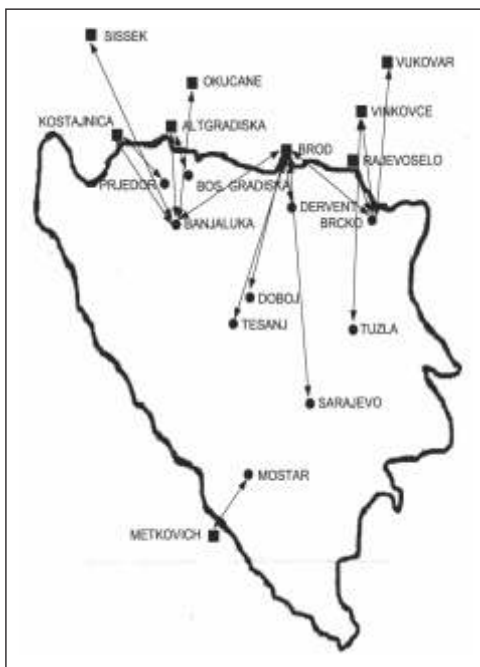
Poleg Sarajeva in Mostarja so obstajale konzularne povezave v različnih obdobjih nekatere le nekaj let, druge pa do avstro-ogrskih zasedbe BiH, tudi iz drugih mest (Bihaća, Banja Luke, Brčkega, Travnika, Tuzle, Livnega in Trebinja) bodisi do Broda ali pa le znotraj Bosne.

Slika 4. Ex-offo (uradno) pismo, poslano 19. 12. 1851 iz Mostarja v Lyon. Pošiljatelj je škofovski ordinariat v Mostarju, moder je žig mostarske konzularne pošte v Mostarju, dohodna francoska žiga imata datum 5. 1. 52 in 7. 1. 52. Pismo je naslovljeno na »Sua eccellenza Il Sgr A Barone de Sesse, Presidente del Consiglio della Pia Opera della Congregazione della Fede« (Njegova ekselenca, gospod A Baron de Sesse, Predsednik sveta pobožnega dela kongregacije za vero). Pismo je kurir prenesel do avstrijskega poštnege urada v Metkoviću (Dalmacija), kjer je bila pobrana pristojbina v znesku 12 decimov (označeno na pismu), kar je odgovarjalo 29 kr. (Weber, str. 134).

Poleg tega so obstajali tudi zasebni prenašalci pošte. Ker niso, z izjemo že omenjenega Mostarja, uporabljali nobenih žigov, je danes nemogoče ugotoviti, kdo je konkretno pismo prenašal, se pravi ali konzularne pošte ali zasebni sli, znani tudi po imenu Tataři (kar pa nima nobene zveze z istoimensko narodno skupnostjo).

Poleg nefrankiranih pisem obstajajo tudi taka, ki so frankirana z avstrijskimi znamkami, ki so jih nalepili na prvem poštneem uradu v Avstriji in sicer gre za prvih šest avstrijskih izdaj od leta 1850 do 1863. Najpogostejši naslovnik teh pisem je Aleksander Kovačević iz Trsta.

Slika 5. Shematičen prikaz najpomembnejših kurirskih poštneih povezav med Bosno in Avstrijo, (Weber, str. 138).

Slika 6. Pismo iz leta 1863, poslano iz Sarajeva v Pešto preko Slavonskega Broda. Tranzitni žig Essega (Osijeka) in dohodni žig Pešte na hrbtni strani (na sliki zgoraj).

Slika 7. Pismo iz 1856 iz Sarajeva preko Vinkovcev v Pešto – frankirano z avstrijsko znamko za 9 kr in žigom Vinkovci. Transzitni žig Essega (Osijeka) in Pešte na hrbtni strani (na sliki spodaj).

Slika 8. Pismo iz Mostarja 1874 v Trst preko Metkovića. Transzitni žig Zare (Zadra) in dohodni žig Trsta na hrbtni strani (na sliki zgoraj).

Del starejših pisem je bil podvržen dezinficiranju z dimom za preprečitev širjenja bolezni, zlasti kolere in ustrezno

označen (s posebnimi žigi ali ročnimi oznakami) na več krajih (bilo jih je 13, med njimi Rajevo selo, Slavonski Brod, Gradiška, Zavalje, Sinj in Metković), skozi katere je šla pošta iz BiH.

Slika 9. Pismo iz leta 1838, poslano iz Modriče preko Semlina (Zemuna) v Pešto, dezinficirano v Slavonskem Brodu (edinem kraju, ki je uporabljal žig, ki se nahaja levo od rdečega pečata in se glasi: Netto di dentro e di fuori Cont Amt Brod - dezinficirano znotraj in zunaj - razkuževalni urad Brod).

Donavska parniška družba (Donau-Dampfschiffahrtsgesellschaft – DDSG)

Leta 1861 je začel enkrat tedensko pošto prevzemati tudi parnik Belgrad, last DDSG. Na desnem (bosanskem oz.

Slika 10. Primer dopisnice, prevzete v agenciji Stara Gradiška, poslana iz Sarajeva v Brod, kamor je potovala s parnikom Belgrad. Žig agencije DDSG levo spodaj v modri barvi, dohodni žig Broda spodaj v sredini (Weber, str. 178).

turškem) delu reke je imela omenjena družba agencije v Brčkem in Bosanskem Šamcu, morda pa tudi v Bosanskem Brodu in Bosanski Gradiški, pri čemer pisma, predana v zadnjih dveh krajih, niso poznana. Je pa poznano pismo, prevzeto v Stari Gradiški na avstrijski strani. Žigi DDSS, povezani z Bosno, veljajo za velike redkosti. Prevzem pošte se je končal leta 1878 ob avstrijski okupaciji Bosne.

V tem prispevku smo lahko podali le glavne značilnosti obravnavanega obdobja poštne zgodovine BiH. Kogar zanima kaj več, pa naj poseže po strokovni literaturi, katere pomemben del je prikazan ob koncu tega sestavka.

bostjan.petauer@siol.net

Literatura in viri

1. Weber G. Bosnien –Herzegowina 1812-1920, Stempel Kompendium, Band I, ARGE Feldpost Österreich – Ungarn, Wien 2010, 1. Auflage.
2. Pongratz-Lippit, O. Handbuch Bosnien –Herzegowina, Selbstverlag, Pernegg an der Mur, Frühjahr 2000.
3. Ferchenbauer U: Handbuch und Spezialkatalog, Band IV, Ungarn 1867, Österreichische Post im Ausland, Wien 2008, Selbstverlag.
4. Rukavina N., Historiat razvoja pošte u Bosni i Hercegovini, „Nova tiskara“ Vrčak i dr., Sarajevo (brez letnice, ampak pred 2. svetovno vojno).
5. Zasebna zbirka (razen, kjer je drugače označeno).

Igor Pirc

Razstava v Izraelu

V Jeruzalemu je bila od 26. do 31. maja 2018 svetovna specializirana filatelistična razstava, na kateri so sodelovali tudi slovenski razstavljavci.

Bojan Kranjc je za tradicionalno verigarsko zbirko prejel veliko pozlačeno medaljo, Marko Markač za pretiske Bosne 1918-1920 pozlačeno medaljo ter Branko Morenčič za poštno zgodovino Primorske veliko srebrno medaljo. Čestitka vsem!

ipirc711@gmail.com

Boštjan Petauer

Čudoviti svet maksimum kart (I.)

(uvod in pravila)

Maksimum karte pri nas niso posebej priljubljene med zbiralci, ampak prevladujejo druge zvrsti filatelije, zlasti tematika. V vseh državah temu ni tako; omenimo naj le Francijo, kjer imajo zbiralci maksimum kart (maksimafilisti) na razpolago svojo revijo in celo katalog, v katerem so navedene in ovrednotene vse maksimum karte od leta 1901 naprej. Podobne ugotovitve, kar se tiče tega področja filatelije, veljajo za ZDA, Romunijo in še kako državo.

Zato sva se z urednikom *Nove filatelije* dogovorila, da to področje zbiranja podrobneje predstavim. Ker je tega, kar je mogoče v zvezi z maksimum kartami (MK) povedati, kar precej, bo moj prispevek izhajal v več nadaljevanjih.

Ti prispevki so namenjeni vsem filatelistom, zlasti pa naslednjim skupinam:

- Zbiralcem maksimum kart, da bodo znali ločiti prave maksimum karte od tistih, ki to niso (ampak so spominske razglednice, ki ne izpolnjujejo meril svetovne filatelistične zveze za MK) in ne bodo nasedali (pre)prodajalcem;
- Pripravljavcem MK, da bodo vedeli kako pripraviti dobre MK, saj je v pripravo vsake namreč vložena kar nekaj dela in stroškov;
- Razstavljavcem, da bodo vedeli, kako pripraviti dobro razstavno zbirko, saj je to običajno povezano s precejšnjim vložkom dela in stroškov.

V naših sestavkih bomo lahko opozorili le na najpomembnejše stvari, zato zlasti zadnjima gornjima skupinama priporočamo natančni pregled FIP pravil (slovenski prevod je objavljen na spletni strani FZS) in pa prosojnic mojega predavanja o maksimafiliji, objavljenega prav tam, kjer je objavljenega precej več gradiva in praktičnih primerov.

Zakaj se maksimum karte sploh imenujejo tako? Beseda maksimum izhaja iz latinščine in pomeni najbolj oziroma največ. Tu gre namreč za največjo skladnost med tremi elementi:

- poštno znamko,
- sliko na razglednici in
- žigom.

Slika 1. Dva primera (skoraj) popolnoma skladnih MK.

To načelo nas bo spremljalo čez vse naše prispevke. Velja tudi omeniti, da za vsakega od omenjenih elementov kakor tudi za vse skupaj veljajo posebna pravila, ki jih bomo, skupaj z nekaterimi praktičnimi primeri, spoznali v nadaljevanju.

Poštna znamka

Mora biti nepoškodovana. Samo ena znamka je lahko prilepljena na slikovni strani razglednice, razen pred letom 1978, ko je bil sprejet »Mednarodni statut za maksimafilijo«, so dovoljene maksimum karte, na katerih je več poštnih znamk, če je ena od njih skladna s sliko na razglednici.

V primeru, da je na znamki več celih ali delnih objektov, je potrebno vsakega izmed njih obravnavati posebej, če je to le mogoče.

Slika 2. Vsak izmed delnih objektov je obravnavan posebej.

Znamka (ali blok, katerega sestavni del je, če je prilepljen na razglednico), ne sme presegati četrtnine površine razglednice.

Slika 3. V spodnjem primeru blok prekriva 24% razglednice in je tik pod dovoljeno mejo. Je pa zgornja MK boljša.

Oznaka »poštna znamka« je rezervirana za poštne operaterja, ki zagotavlja univerzalno poštno storitev v deželi, članici UPU (Universal Postal Union) - pri nas je to Pošta Slovenije - ali pa na odvisnem ozemlju. Poštna znamka je na željo odjemalca lahko personalizirana (pri nas osebne znamke) pod pogojem, da je dostopna širši javnosti. To pomeni, da izdelava maksimum karte z osebno znamko, ki jo pošiljamo ob raznih jubilejih (na primer rojstnimi dnevi) ali pa tista z lastnim psom ali čim podobnim ni maksimum karta v skladu s pravili, pa čeprav ji je lahko zelo podobna.

Porto znamke (te se včasih vidijo nalepljene in žigosane na razglednicah), predžigosane znamke, kolki in znamke, ki kršijo etični kodeks UPU, niso dovoljene, kar velja tudi za uradne znamke, razen tistih, ki so na razpolago javnosti (Združeni narodi, UNESCO, Svet Evrope...).

Poštarne znamke, ki so izrezane iz poštnih celin, so dovoljene le, če poštarne uprava, ki je te celine izdala, dovoli njihovo takšno uporabo. Pri nas to ni dovoljeno, je pa na primer v Rusiji.

Če je isti motiv prikazan na več skupaj se držočih (se *-tenant*) znamk, kot panoramski pogled, je lahko vse skupaj na eni razglednici. Če pa se motiv nahaja le na eni izmed njih, je pa lahko nalepljena le tista, na kateri se ta motiv nahaja.

Slika 4. Lep primer skupaj se držočih znamk na ustrezni razglednici.

Abstraktni ali simbolni motivi v glavnem niso del maksimafilije in so iz nje izključeni.

Slika na razglednici

Mere razglednic morajo ustrezati velikostim, ki so sprejemljive za »Splošno poštno konvencijo«. Vendar so sprejemljive tudi razglednice kvadratne ali pravokotne oblike, ki so na razpolago na

Slika 5. Simbolni motivi so iz maksimafilije izključeni.

trgu, pod pogojem, da je mogoče postaviti na list formata A4 (210 x 297 mm) dve naenkrat. Ostale (na primer okrogle) so izključene. Iz spoštovanja do oblikovalca razglednic je strogo prepovedano zmanjšati njihovo velikost z obrezovanjem.

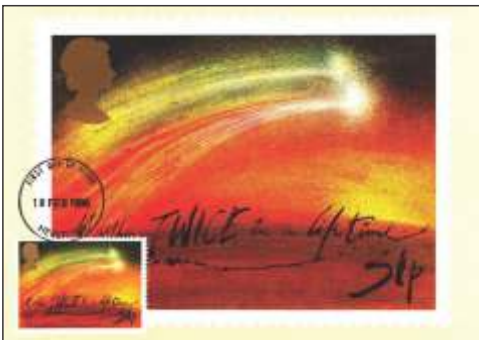
Slika na razglednici mora omogočati najboljše možno skladnost (konkordanco) z motivom na znamki ali z enim izmed njih, če jih je več.

Pohitite z nakupom
koledarja VERIGARJI
v prednaročilu
do 15. julija 2018!

Slika 6. Še en lep primer (skoraj) popolne skladnosti med znamko, razglednico in žigom.

Vse razglednice, ki popolnoma reproducirajo poštno znamko, to je na primer z zobčanjem, nominalo in imenom države, so prepovedane.

Slika 7. Ker je slika razglednici enaka kot na znamki, to ni maksimum karta. Pri izdajah Velike Britanije (pa tudi nekaterih drugih držav), je tega veliko.

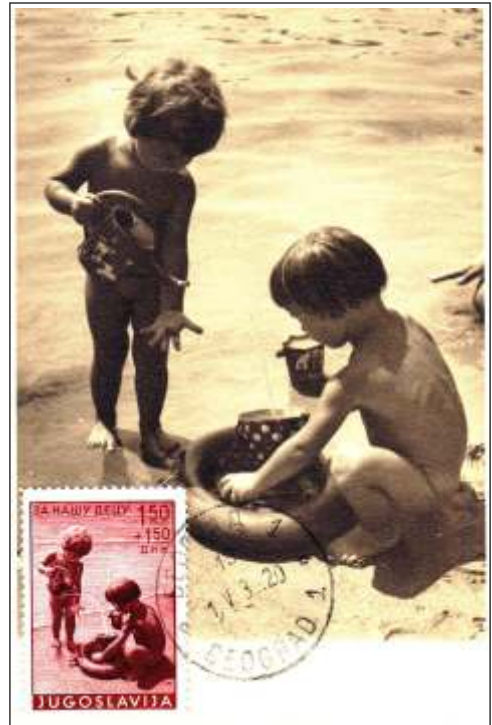
Slika na razglednici mora poudariti predmet na poštni znamki. Lahko imajo

robove in tekst v direktni povezavi s predmetom na sliki

Stare razglednice imajo na sprednji strani prostor za korespondenco. Z izjemo omenjenih starih razglednic velja, da je kvaliteta maksimum karte tem boljša, čim večja je slika na njej.

Razglednice z več slikami kakor tudi tiste s hologrami so prepovedane.

Naslednjih elementov ni mogoče uporabiti za maksimum karte: kolažev, izrezkov, zasebnih fotografij na fotografskem papirju, barvnih ali črno-belih fotokopij, fotomontaž, risb in dokumentov, posebej pripravljenih za izdajo znamke in tiskanih na fotografskem papirju s pomočjo računalnika.

Slika 8. Čeprav je bila slika na fotografiji uporabljena kot osnova za izdelavo poštne znamke, ne gre za maksimum karto, ampak za spominsko razglednico. (Po mojem osebnem mišljenju – neumnost).

Slika 9: Slike s kolažem (tu prilepljena izrezana slika ptiča na desni strani) niso dovoljene.

Žigi

Žig mora odtisniti izključno pooblaščen poštna uprava. Slikovna oblika žiga in /ali teksta kakor tudi kraj žiga (ime poštne urada) morajo imeti povezavo s sliko na poštne znamki in razglednici ali z namenom izdaje (dogodek, dobrodelna dejavnost itd). Vsekakor so sprejemljivi tudi filatelistični žigi pod pogojem, da se spoštuje skladnost kraja žiga. Žigi, ki jih odtisnejo filatelistične službe majhnih držav, na katerih je le ime države, so sprejemljivi.

Skladnost je tem večja, čim bolj so povezani motivi na znamki, razglednici in sliki na žigu.

Slika 10. Čudovito ujemanje med razglednico in znamko, ampak žig Ljubljane vse skupaj »podre«.

Običajni žigi brez ilustracij na njih so sprejemljivi pod pogojem, da vsebujejo ime kraja, kjer je poštni urad in je spoštovana skladnost tega kraja v povezavi z znamko in razglednico.

Žig mora biti odtisnjen v času veljavnosti pošte in čim bližje datumu izdaje znamke. Žig, iz katerega je razviden kraj in datum uporabe, mora biti čitljiv, cel in odtisnjen tako, da je delno na znamki in delno na razglednici. To velja tako za ročne kot strojne žige.

Med filatelisti je precej razširjeno mnenje, da so maksimum karte »izum« modernega časa. Ali to drži ali ne, bomo videli v nadaljevanju.

(se nadaljuje)

bostjan.petauer@siol.net

STOP ZA IZPOSOJO VITRIN

Zaradi organiziranja filatelistične razstave Delovne skupnosti Alpe Jadran Filatelija, ki bo meseca marca 2019 v Kamniku, obveščamo vsa društva, da izposoja vitrin s strani Pošte Slovenije po 1. januarju 2019 ne bo možna vse do konca razstave v Kamniku. Prosimo vas, če to obvestilo upoštevate in v tem času v društvih ne organizirate razstav, prav tako pa vas prosimo, da do konca tega leta vrnete vse vitrine v skladišče Pošte Slovenije v Mariboru.

Izvršni odbor FZS

Bojan Bračič

Zakaj tako?

Nekateri v tej naši ljubi Zvezi se trudimo vse, kar smo spoznali in se naučili, posredovati tudi kolegom, ki še niso imeli priložnosti, da bi spoznali nekatere »skrivnosti« našega konjička. Zato pišemo v glasilo naše Zveze, ob različnih priložnostih pa pripravljamo tudi ustrezne seminarje.

Tokrat je beseda o maksimum kartah. To so nekoliko specifični izdelki, ki jih lahko pripravi vsak zbiralec sam. Nekateri jih omalovažujoče »zmerjajo« s papirno konfekcijo, tisti, ki so jih poskusili narediti sami, pa vedo, da mnogokrat vse skupaj ni tako enostavno. Če želimo narediti izdelek, ki si naj ime maksimum karta res zasluži, je treba brezpogojno upoštevati definicijo izdelka. Tu pa se pojavljajo problemi.

O definiciji maksimum kart ali osnovnih zakonitostih tega izdelka sem imel predavanje že na eni od filatelističnih delavnic, ki jih je organiziral Igor Pirc še v času uporabe prosojnic. Potem sem se vključil v Komisijo za maksimafilijo pri FIP, se udeležil nekaj seminarjev o maksimum kartah ob različnih svetovnih in kontinentalnih razstavah in pripravil še nekaj predavanj ali predstavitev v *Power-Point* tehniki (Trbovlje, Ravne, Čakovec itd.). Poleg tega sem od 2001 do 2016 v Novi filateliji objavil 12 prispevkov o maksimum kartah in maksimafiliji. Mislim, da je bilo za vse, ki so se lotili izdelave maksimum kart, dovolj potrebnih informacij v domačem jeziku. Vsi, ki pač ne verjamejo mojemu »učenu«, se lahko o maksimum kartah poučijo tudi pri tujih virih.

Pri vsem tem pa se vsak dan znova dogaja, da v naših društvih pripravljajo in nekateri razstavljajo pod imenom

maksimum karte izdelke, ki s tem pojmom nimajo nič skupnega. Če opišem samo dva primera, ki sem jih opazil pred kratkim. V društvu so izkoristili preostale razglednice iz vsebinsko podobne teme in pripravili izdelek, na katerem piše maksimum karta. Ko sem jih opozoril na napako, so v nadaljnji obravnavi izdelek korektno poimenovali spominska kartica.

Šokiran pa sem bil nad razstavo z naslovom *Maksimum karte* na letošnji Collecti. Avtor eksponata je v katalogu sicer zapisal: »Maksimum karte (MK) so razglednice, ki imajo na slikovni strani prilepljeno znamko, katere motiv se povsem ujema z motivom na razglednici«, toda že slika izdelka, ki je ob omenjenem besedilu v katalogu, pokaže da je razstavljeno nekaj tretjega, kar z zapisanim nima nobene zveze.

Slika iz kataloga Collecte 2018. Takšnih izdelkov je bilo v eksponatu kar nekaj in to na listih, na katerih je bil izpisan naslov eksponata, torej maksimum karte.

Dokler ima zbiralec take izdelke doma, jih lahko imenuje, kakor hoče. Ko pa pride z njimi v javnost, nastane problem, ki bi mu lahko rekli tudi zavajanje javnosti. Razstavo si je ogledalo večje število ljudi, da o novinarjih ne govorim, ki o pojmu maksimum karta niso poučeni in bodo po ogledu te razstave imeli o maksimum kartah povsem napačno vedenje; kak novinar bo neresnico preko svojega medija lahko širil še naprej. Omenjenega eksponata ni razstavljal kar nekdo, ampak član društva, ki je vključeno v FZS. Za člane FZS pa bi naj veljal statut organizacije, v katerem med drugim piše:

II. poglavje, med cilji FZS so:

- skrbeti za populariziranje in razvoj filatelije nasploh,
- razvijati značajske vrline med filatelisti kot so: natančnost, ...

Kar dosega s tem, da:

- z razpravami, mnenji in članki v filatelističnih revijah in sredstvih javnega obveščanja skrbi za strokovni razvoj filatelije,
- se bori zoper ponarejanje in špekulacije.

Avtor eksponata je v besedilu v katalogu na koncu sicer zapisal: »MK naredi posameznik, čeprav veliko športnih uprav (tu gre verjetno za tiskarsko napako in so bile mišljene poštne uprave) tudi izdajajo uradne MK, ki pa v večini primerov ne ustrezajo tekmovalnim pravilom maksimumafilije.

Termin *uradna maksimum karta* v maksimumafiliji ne obstaja. In ne gre za tekmovalna pravila, ampak za definicijo izdelka. Če govorimo o belem kruhu, je jasno, da je ta pripravljen iz bele, ne pa iz ržene moke, tudi če ga delamo doma, brez uradne specifikacije sestavin. Izdelki, ki ne ustrezajo osnovnim zakonitostim maksimum kart, tega imena pač ne morejo nositi.

Ne vem, ali nekaterim pri vsem trudu, ki ga vlagamo v ozaveščanje naših zbiralcev, še zmeraj ni jasno, kaj pomeni ujemanje motiva (ki mora biti vizualno, ne samo pomensko), ali pa se enostavno požvižgajo na vse skupaj. In potem se lahko vsi, ki se trudimo slovensko filatelijo dvigniti na višji nivo, vprašamo: »*Kolegi, zakaj tako?*«

bojan.bracic@triera.net

Bilo je nekoč

V časniku Večer je bil 22. maja 1961 objavljen članek z naslovom *Filatelistično društvo Maribor med najboljšimi v državi*. Avtor članka sporoča, da se je rednega letnega občnega zbora slovenskih filatelistov, ki je potekal v Mariboru, udeležilo okrog 200 delegatov. Ti so zastopali 3200 filatelistov iz 46 društev. Poudarja še, da v to število niso všteti pionirji, ki so vključeni v pionirske filatelistične krožke, in jih je okrog 650.

Na zboru so prvič podelili zlate značke FZS nekaj filatelistom, ki so imeli velike zasluge za razvoj filatelije. Med drugim so jih dobili Anton Gajšek iz FD Slovenska Bistrica, Ferdo Koletnik iz FD Ptuj in Janko Jemec ter Franjo Žolgar iz FD Maribor.

Iz članka zvmemo še to, da Upravni odbor Zveze z delom vseh društev ni zadovoljen, saj je polog tistih, ki so zelo aktivna, več takih, kjer življenje nikakor ne more uspeti.

Za vas je članek iz pozabe izbrskal Bojan Bračič

Veselko Guštin

Žalostne zgodbe o pismih - 5

V Enciklopediji Slovenije, v zvezku 3 (Eg-Hab) preberemo pod pojmom filatelija naslednje: *FILATELIJA*, zbiranje, shranjevanje in preučevanje znamk, pisemskih ovitkov in dopisnic z natisnjenimi znamkami, poštnih žigov, spominskih pisemskih ovitkov, analogičnih razglednic ter poštnih dokumentov. Mi bi dodali, da se zbira še razglednice (tako s strani slike kot poštno zgodovine), telegrame, pošto, ki se prenaša z najrazličnejšimi sredstvi in koleke.

V pribor filatelista sodi poleg pincete, zobomera in povečevalnega stekla še kak katalog ali strokovna literatura ter dodaten pribor, s katerim ugotavljamo posebnosti na znamkah (barve, vodni tisk, fosforni nanos ipd).

Škarje? Te pa niso pribor filatelista. Jih pa žal nekateri zelo radi uporabljajo in z njim delajo nepopravljivo škodo naši premični kulturni dediščini. Poglejmo nekaj primerov.

Slika 1. Znamka RSI z žigom Kobariđ: CAPORETTO GORIZIA 18. 8. 1945.

Na prvi pogled nič posebnega! Če natančneje pogledamo, opazimo, da gre za znamko RSI (Italijanske socialne republike), ki je bila na Primorskem v uporabi zelo kratek čas, nekaj več kot pol leta. Ko je Jugoslovanska armada (JA) osvobodila in zasedla Primorsko, je bila

uporaba teh znamk »strogo« prepovedana. Po 12. 6. 1945 je del Primorske prešel pod Zavezniško vojaško upravo, ki je zopet »tolerirala« uporabo znamk RSI. Znamka je bila na navadnem pismu (do 20 g) za 2,5 Lire iz Cone A v tujino, verjetno v Ljubljano. Vedimo, da je uporaba znamk RSI v coni AZELO redka, pa še žigosana je z lepo vidnim žigom!

Koliko škode je naredil »filatelist«, ki je uničil to ovojnico, bomo najlepše spoznali iz starejšega kataloga CEI (Italijanski enciklopedični katalog).

1945 (1) - Quotazioni - di un catalogo della storia del Fratelli Bandiera. In: *Storia del Fratelli Bandiera*, 1945 (1) - Quotazioni - di un catalogo della storia del Fratelli Bandiera. In: *Storia del Fratelli Bandiera*, 1945 (1) - Quotazioni - di un catalogo della storia del Fratelli Bandiera.

Denominazione	Prezzo	Prezzo	Prezzo
25	1.000	2.000	70.000
1	1.000	1.000	100.000
2,50	1.000	1.000	200.000

Slika 2. Katalog CEI, fratelli Bandiera.

Naj nas ne vznemiri to, da so cene še v lirah. Razlika je očitna: čista/nežigosana znamka je vredna 500 lir (0,25 €), žigosana 18.000 lir (9 €) in POZOR - pismo z omenjeno znamko pa 200.000 lir (100 €)! Na *ebay.com* boste v ponudbi našli celotno nežigosano serijo že za 2 €,

žigosano za 2,70 €, medtem ko lepo pismo iz zaledja Italije v obdobju RSI dobite za 135 €. Pismo iz Kobarida (cona A) bi bilo prav gotovo vredno več kot 100 €. Sicer pa znamko »Fratelli Bandiera« za 2,5 lir zbiratelji znamk VUJA zelo dobro poznamo. Leta 1945 (11. junija) jih je Vojaška uprava JA pretiskala z ISTRA/ L 5,00. Znamka je bila v silno mali nakladi (4.400 kosov), zato je že sama vrednost znamke okoli 50 €. Če pa jo najdemo na pismu (poslanem iz Pulja), potem imamo že kar pravo malo premoženje! A POZOR NAPONAREDKE!

Slika 3. Dopisnica iz Ljubljane.

Pa smo zopet tu! Uničena dopisnica iz Ljubljane (Italija) za Veliko Nedeljo (Nemčija) z doplačilom za tujino in

Slika 4. Katalog CEI, pretisk na italijanski seriji »Imperiale«.

priporočnino. Odstranjeni sta verjetno znamki za doplačilo poštnine za tujino (75 cent.) in priporočnino 1,25 lir. Verjetno manjka znamka za 1,50 lir.

Škoda? Sicer vidimo v katalogu ocenjeno vrednost okrog 30.000 Lir (15 €), a vsi poznavalci tovrstne poštno zgodovine vemo, da bomo tako dopisnico z doplačilom s pomožnimi znamkami Ljubljanske pokrajine težko kupili za manj kot 70 – 100 €! Še za tole mi je nek zbiralec ponujal 20 €! Pa še nekaj pogledjmo. Nizke nazivne vrednosti, ki se najpogosteje uporabljajo na pismih ali dopisnicah, ne dosegajo neke visoke cenovne vrednosti. So pa žal prav te predmet pogostega uničevanja. Kaj smo pridobili? Zelo malo, saj se cene žigosanih znamk vrtijo nekje okrog 0,25€. Visokih vrednosti tja do 50 lir pa na običajnem pismu ne bomo našli! Kakšno škodo bi šele tu storili? Za ovojnico z znamko za 50 lir bi plačali zagotovo več kot 300-400 €! Pa še ZELO težko bi jo dobili!

Slika 5. Dopisnica iz Velikih Lašč.

Naslednja »žrtev« je nič kriva dopisnica za 30 Cent. Kraljevine Italije, poslana iz Velikih Lašč v taborišče v Padovi. Zopet je »filatelist« naredil nepopravljivo škodo s tem, ko je uničil dopisnico. Take ne moremo oceniti, lahko jo zrežemo do

konca in naredimo 2 odrezka (morda za vsakega dobimo 1 €) Škoda!? Uničena je dopisnica v taborišče za civilne internirance v Padovi, žig Velike Lašče iz tega obdobja je redek, pa še doplačana je bila za »nujno« (napis v cirilici in francoščini). Tarifa tistega časa je bila za dopisnico 30 Cent. in 1,25 Lire za »nujno«. Verjetno manjka znamka za 25 Cent., ki jo redko vidimo na pismih! In prav ta je »filatelistu« manjkala. Cena nepoškodovane dopisnice bi bila med 10 in 20 €.

Kaj je »filatelista« tako razjezilo, da je vzel škarje v roke in nemudoma odrezal Hitlerjevi znamki (verjetno za 12 in 30 Pf.), ne vem. Je pa žal to zelo pogost primer »izživiljanja« nad kuvertami! Škoda? Take (nepoškodovane) ovojnice z običajno frankaturo iz Nemčije v Italijo (Ljubljano) so kar pogoste. Cene se vrtijo nekje okrog 10 – 20 €. Nekoč so me poklicali, da si ogledam stara pisma. V precej veliki škatli je bilo veliko pisem Slovence - nemškega vojaka! Z VSEH so bile izrezane znamke!

veselko.gustin@gmail.com

Slika 6. Odrezani znamki Nemškega rajha.

15-listni stenski koledar VERIGARJI je lahko tudi darilo vašim sorodnikom, prijateljem, znancem, poslovnim partnerjem in vsem ki jim je blizu filatelija in naša skupna zgodovina. Zato pohitite in ne oklevajte z naročili.

Igor Pirc

Podelili smo priznanja FZS

Tudi letos smo na zboru članov FZS, ki je bil 19. maja 2018 v Ljubljani, podelili zaslužena priznanja devetim posameznikom.

Komisija za priznanja FZS in ocenjevanje aktivnosti društev v sestavi Peter Močnik, Črt Petrovič, Alojz Tomc, Bojan Bračič in Igor Pirc je za priznanja posameznikom v postavljenem roku do konca meseca januarja 2018 prejela skupaj devet predlogov za različne vrste priznanj. Delo je potekalo po elektronski komunikaciji in v živo ob razstavi MaxiRavne 2018. Komisija je pregledala predloge in predvsem obrazložitve in ugotovila, da vsi kandidati izpolnjujejo kriterije za posamezna odličja po Pravilniku o priznanjih Filatelistične zveze Slovenije.

Priznanja *bronasto* in *zlato odličje* smo sprejeli in potrdili na Izvršnem odboru FZS, predloge za priznanje za *življenjsko delo* in za naziv *zaslužni filatelist* pa smo soglasno sprejeli na letošnjem zboru članov Zveze.

Bronasto odličje Lovrenc Košir so prejeli štirje naši filatelisti. Žal se podelitve priznanj zaradi objektivnih razlogov dva prejemnika nista mogla udeležiti, zato ni njunih fotografij s podelitve.

Igor Lesar – Filatelistično društvo Maribor

Za večletno organizacijsko delovanje v društvu kot tajnik in pripravljavec mednarodnih srečanj ter za delo z mladino.

Mitja Lešnjak – Filatelistično društvo Lovro Košir, Škofja Loka

Za večletno uspešno udeležbo na mednarodnih, regionalnih, državnih in meddruštvenih razstavah ter za dolgoletni prispevek na strokovno publicističnem področju.

Darko Poštrak – Filatelistično društvo Novo mesto

Za večletno delovanje v društvu, promocijo filatelije v regiji, podporo delovanju društvene knjižnice ter za razstavljanje svojih zbirk na domačih in regionalnih razstavah.

Jože Nemec – Filatelistično društvo Maribor

Za večletno aktivno delo pri pripravi priložnostnih razstav društva, predstavitev znamk in filatelije v nefilatelističnih okoljih, ter za raziskovalno delo, povezano z Martinom Lutrom.

Zlato odličje Lovrenc Košir je prejel

Srečko Beričič – Filatelistično društvo Lovro Košir, Škofja Loka

Za več kot 25-letno aktivno delo v organih in aktivnostih društva, od priprav priložnostnih izdaj do organizacij filatelističnih razstav, večletno delo z mladino, strokovno raziskovalno delo in publiciranje ter za uspešno sodelovanje na mednarodnih in državnih razstavah.

Priznanje Lovrenc Košir za življenjsko delo je prejel

Branko Morenčič – Filatelistično društvo Dr. Franc Marušič, Nova Gorica

Za dolgoletno delovanje in vodenje društva, tvorno delo v organih Zveze, za pripravo uspešnih razstavnih zbirk, raziskovalno dejavnost in številne objave v medijih ter komisarsko in sodniško delovanje na domačih in regionalnih razstavah.

Fotografije: Veni Ferant

Najvišje priznanje **Zaslužni filatelista** so prejeli trije naši člani (po abecednem redu): Janez Cerkvenik, Veselko Guštin in Boštjan Petauer.

Janez Cerkvenik - FD Lovrenc Košir Škofja Loka

Za dolgoletno aktivno delo v domačem društvu, dolgoletno delo z mladimi, dolgoletno uspešno raziskovalno delo na različnih strokovnih področjih in publiciranje rezultatov tega dela ter uspešnemu razstavljanju na domačih, mednarodnih in svetovnih razstavah.

Veselko Guštin – FD Ljubljana

Za dolgoletno aktivno delo v domačem društvu in organih Zveze, obsežno raziskovalno in publicistično delo, uspešno razstavljanje na domačih, kontinentalnih in svetovnih razstavah ter večletno uspešno delo z mladimi.

Boštjan Petauer – FD Ljubljana

Za dolgoletno aktivno delo v domačem društvu in večletno delo v organih Zveze, dolgoletno raziskovalno in publicistično delo predvsem s področja Verigarjev ter uspešno sodelovanje na kontinentalnih in svetovnih razstavah.

Vsem dobitnikom zasluženih priznanj iskreno čestitamo in jim želimo še veliko uspešnega delovanja tako v korist slovenske filatelije kot tudi veselja in uspehov na njihovem področju zbiranja!

Bojan Bračič

Ocenjevanje aktivnosti društev

Ocenjevanje aktivnosti društev poznajo v različnih zvezah društev. Čeprav se na koncu društva, ki sodelujejo, razvrstijo po lestvici, osnovni namen takega ocenjevanja ni tekmovanje.

Osnovni namen omenjenega ocenjevanja je prikaz aktivnosti posameznih društev in s tem določena spodbuda tistim, ki dosti delajo, ter razmislek tistim, ki niso tako aktivni. Kot sem zapisal v začetku, se po opravljeni oceni aktivnosti društva pač razvrstijo po nekem vrstnem redu, ki pa je omejeno objektivno; društva v samem izhodišču za vse v pravilniku določene parametre ocenjevanja nimajo enakih izhodišč ali enakih startnih pogojev. Pa jih pogledjmo nekaj.

Društvo s 50 ali več člani je seveda lahko bolj aktivno kot društvo, ki jih šteje samo deset ali še manj, saj je nekaj ocenjevalnih parametrov izrazito povezanih z delom posameznikov (razstavljanje, pisanje strokovnih prispevkov), kjer pa bistveno več posameznikov seveda lahko bistveno več prispeva. Pri tem je zanimiva lestvica, ki jo dobimo, če število točk razdelimo s številom članov društva; koliko aktivnosti je torej v povprečju prispeval posamezen član društva.

Večja društva s članarino, ki je pri večini glavni vir sredstev, zberejo bistveno več denarja, kot majhna društva, zato si lahko privoščijo bistveno več aktivnosti, ki so povezane s stroški. Ena takih aktivnosti je izdajanje društvenih glasil, s katerimi je eno od društev v zadnjem ocenjevalnem obdobju »pridelalo« celih 1500 točk. O kakovosti vseh teh izdaj in spoštovanju avtorskih pravic pri nekaterih objavljenih prispevkih bi tudi lahko kaj zapisali, toda ker *Pravilnik o ocenjevanju aktivnosti društev* ne govori o tem, pa morda kdaj drugič.

Prav gotovo lahko v društvu pripravijo bistveno več priložnostnih izdaj tam, kjer

imajo v društvu profesionalnega oblikovalca, ali celo dva. Društvo, ki mora oblikovalske storitve plačati, je seveda v tem segmentu bistveno bolj skromno, čeprav želje in ideje morda imajo.

Podobno je s parametrom *poročilo o delu društva v medijih*. Kjer imajo v društvu navdušene »računalničarje«, pisce blogov, uporabnike Facebooka in podobne, zberejo pri tem kriteriju bistveno več točk, čeprav je lahko drugo društvo pri klasičnih filatelističnih aktivnostih dosti bolj aktivno, vendar sami člani ne objavljajo vesti o delu svojega društva, novinarji pa jih »ne šmirglajo«. Pri zanimanju javnih medijev za filatelijo so društva iz manjših krajev praviloma na boljšem, saj novinarji tam pohlepno iščejo možnosti za kakšno objavo, medtem ko je v velikih mestih dogodkov dovolj in se ob filatelijo »spotaknejo« novinarji bolj slučajno.

Tudi z dodatnimi sredstvi je podobno. V manjših krajih se društva lahko potegujejo za kakšna (običajno ne ravno velika) občinska sredstva, v velikih mestih za to ni nobene možnosti.

Še pri katerem od kriterijev ocenjevanja aktivnosti bi se dalo kaj reči o različnih možnostih posameznih društev z ozirom na velikost (število članov) in sedež društva, pa naj bo dovolj.

Ob vsem skupaj pa razžalosti dejstvo, da je podatke o svoji aktivnosti poslala le dobra polovica društev. Da eni nimajo kaj napisati, vemo, toda obstajajo tudi društva, ki so dokazano aktivna, vendar se iz neznanih razlogov na povabilo k poročanju o njihovih aktivnostih niso odzvala.

Društvo	Točk	Uvrstitev	Točk na člana	Uvrstitev na člana**
FD Ljubljana	3780	1	63	8
FD Lovro Košir, Škofja Loka	3775	1*	145,2	1
Koroško filatelistično društvo, Ravne	3305	3	97,2	3
FD dr. Franc Marušič, Nova Gorica	2819	4	64,1	7
FD Maribor	2310	5	46,2	9
DZ Ajdovščina-Nova Gorica	2200	6	64,7	6
FNK Celje	2105	7	105,25	2
FD Žalec	1884	8	34,25	12
FK Koper	1842	9	80,1	4
SFK Lovrenc Košir, Trst	1062	10	44,25	10
DZ Verigar, Brežice	830	11	36,1	11
FD Ivan Vavpotič, Kamnik	615	12	16,6	13
FD Slovenj Gradec	436	13	15,6	14
DZ Scirus	417	14	69,5	5

* Ker je med prvima dvema društvoma razlika le 5 točk, se je IO FZS na predlog Komisije za priznanja FZS odločil, da dodeli obema društvoma enakovredno prvo mesto.

** Uvrstitev na člana lahko pokaže precej drugačno sliko, toda tudi tu ni vse idealno, saj vemo, da v vseh društvih »vleče voz le nekaj konjev«, marsikje v glavnem en sam in potem je društvo z malo člani v prednosti.

Ves zapis je nastal tudi zaradi tega, ker so se kljub poudarjanju netekmovalnosti nekateri obnašali izrazito tekmovalno, celo tako, da so enega od kriterijev »razumeli« povsem drugače kot v vseh ostalih društvih; tako seveda, da bi jim prineslo več točk, čeprav po moje ni težko ločiti med pojmom organizacija (priprava) razstave in sodelovanje na razstavi, ki jo je pripravil nekdo drugi. So pa bili po drugi strani tudi taki, ki so me vprašali, če si morda niso prišteli kakšne točke preveč, saj se neka dejavnost ni odvijala čisto vsak mesec v letu. Očitno smo različni.

Na koncu še nasvet za naprej. Skladno s pravilnikom ocenjujemo aktivnost za dve leti skupaj; sodo in liho in potem objavimo rezultat v naslednjem sodem (parnem) letu. Po dveh letih se pri marsikom zgodi, da potem mrzlično išče, kaj vse so v društvu počeli v preteklih letih. Poseben

problem so dokazila, kot so priložnostne izdaje, priložnostni žigi in osebne znamke. Skladno z dogovorom veljajo samo tista, ki jih je kot dokazno gradivo dobil pooblaščenec FZS za to dejavnost Vekoslav Krahulec.

Zaradi opisanega svetujem, da si zadolženi v društvu (tajnik, predsednik, ali kdo drugi) že na začetku ocenjevalnega obdobja (aktualno se je začelo prvega januarja 2018) nastavi preglednico, v katero sproti vpisuje aktivnosti, ki se ocenjujejo po pravilniku, hkrati pa izpolnjuje obrazce za priložnostne izdaje in jih hrani v računalniku, same izdaje pa v enem izvodu hrani za izročitev pooblaščenca FZS na koncu ocenjevalnega obdobja. Potem problemov, kot so jih imela letos nekatera društva, ne bo.

bojan.bracic@triera.net

Boštjan Petauer

Prireditev ob 110. jubileju naravne mineralne vode Donat Mg

Vsi, ki se bolj ali manj redno udeležujemo predstavitev izida novih znamk Pošte Slovenije, vemo, kakšen je običajen potek tega dogodka. Govori predstavnikov institucije, na katero se nanaša oziroma v zvezi s katero je izdana znamka, nato predstavnikov FZS in Pošte Slovenije, simbolična predaja znamke v uporabo in pogostitev. Program je običajno popestren tudi s kakim glasbenim vložkom. In na koncu sledi druženje udeležencev ob kozarčku in prigrizku.

Tudi v Rogaški Slatini ob predstavitvi znamke, ki je izšla ob 110. obletnici odkritja izvira mineralne vode Donat, zelo bogate z magnezijem, ki je kasneje dobila še dodatek Mg, je bilo tako. In še več.

Ovitek prvega dne, posvečen jubileju naravne mineralne vode DONAT Mg.

Na prireditvi je najprej spregovoril župan občine Rogaška Slatina mag. Branko Kidrič, v nadaljevanju pa še predstavnik FZS ter Pošte Slovenije. Moderatorica prireditve Maja Ratej je spretno povezovala celoten spored. Na klop je za pogovor povabila tudi Toneta Petka, enega od idejnih pobudnikov za predstavitev te znamke.

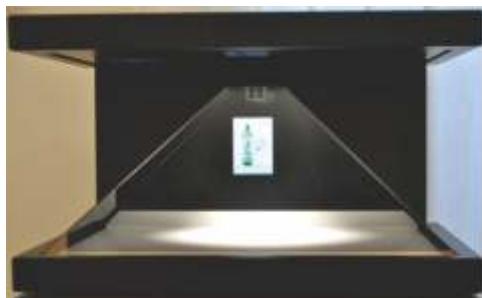
Med govori so se zvrstile odlične glasbene točke. Nastopila sta sopranistka Mariborske opere Andreja Zakonjšek Krt

ob klavirski spremljavi Primoža Krta ter mlada, večkrat nagrajena glasbenika, brata Drogenik na klavirju in violončelu.

Tone Petek v pogovoru z Majo Ratej.

Organizatorji so znamko predstavili tudi z moderno tehnologijo. Na razstavi so jo prikazali s hologramom, na prireditvi pa je lahko slovenska javnost prvič zagledala znamko tudi v 3-D tehniki.

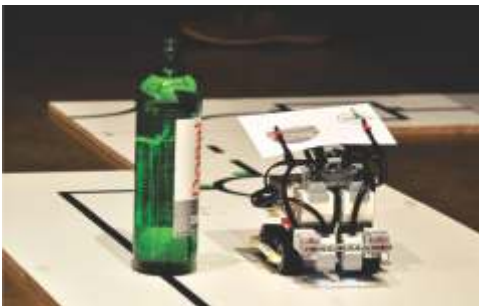

Hologramska predstavitev nove poštna znamke.

Predstavitve znamke v 3-D tehniki je bila novost na slovenskem trgu.

Prvič pa se je zgodilo, da je znamko (oziroma natančneje: ovitek prvega dne) v uporabo predal – robot. In to ne eden, ampak dva (drugi manjši je bil pomočnik prvega), plod dela dijakov Šolskega centra Celje. Gimnazija Lava se je predstavila z robotom iz družine Lego, Srednja šola za kemijo, elektrotehniko in računalništvo pa je z znamko na pot poslala humanoidnega robota z imenom Nao.

Manjši robot se pripravlja na predajo znamke in ovitka prvega dne, med tem pa njegov večji brat že koraka s pismom, da ga izroči visokim gostom.

Predaja OPD v uporabo s pomočjo dveh robotov - manjši ga je predal na vrhu klanca.

Promotor filatelije v Sloveniji, Tone Petek, je pripravil za častne goste tudi izvirno darilo: v steklo vgravirano povečano znamko, ki je izšla ob obletnici Donata Mg in ki so jo izdelali, kje drugje, kot - v Steklarni Rogaška. Zraven je bil priložen tudi obesek za ključke, ki ima na eni strani sliko tokratne izdane znamke, na drugi pa edino doslej izdano znamke Rogaške Slatine (za 25 din, ki je izšla še za časa bivše Jugoslavije leta 1965).

V znani steklarni, ki jo ima Rogaška Slatina, so izdelali ob tej priložnosti tudi posebno »znamko«, ki bi naj bila ena od najtežjih, če ne najtežja.

(Foto: M. Linec)

Obiskovalci so bili s predstavitvijo zelo zadovoljni.

Tudi to še ni bilo vse. Program prireditve je namreč pripravljalo dalj časa več organizatorjev, med njimi Pošta Slovenije, Občina Rogaška Slatina, Atlantic Grupa, FZS, Knjižnica Rogaška Slatina, Ljudski muzej Rogaška Slatina, Javni zavod za turizem Rogaška Slatina in Zbirateljsko društvo Rogaška Slatina.

Zasluzen aplavz so prejeli učenci in mentorji Šolskega centra Celje z obema robotoma.

Tone Petek in Nani Poljanec sta prikazala zanimivi zbirki, povezani z jubilejno znamko.

Kot spremljajoča dejavnost je bilo razstavljenih 5 zbirke iz filatelije in kartofilije, ki so kakor koli povezane z obravnavanim jubilejem oziroma časom odkritja vrelca. V zvezi s tem je izšla tudi posebna brošura ob razstavi.

Zbirke za razstavo so pripravili: Aljaž Čoh in Peter Junež, Tone Petek, Marko Karlin, Nani Poljanec in Boštjan Petauer. V istem prostoru je bila tudi razstava likovnih del na temo mineralne vode, ki so jih pripravili učenci slatinskih osnovnih šol in rogaške osnovne šole. Pri postavitvi vseh zbirke je sodelovalo tudi nekaj članov sosednjih filatelističnih društev.

Predstavitve znamke je še en dokaz več, da kadar združimo moči, uspeh ne more izostati.

Ekipa, ki je več mesecev pripravljala zanimivo predstavitev poštnih znamk Donat. Z leve: mag.

Aljaž Čoh (Atlantic grupa), Vlado Kučan (predsednik ZDRS Rog. Slatina), Nani Poljanec (Ljudski muzej Rog. Slatina), Nataša Korajžija (Knjižnica Rog. Slatina), Tone Petek (FNK Celje), Leonida Došler (ZDRS Rog. Slatina), Marko Karlin (zbiratelj razglednic) in Veni Ferant (FZS).

Razstava bo v Mestni galeriji Kulturnega centra Rogaške Slatine odprta še do 30. junija 2018.

bostjan.petauer@siol.net

Fotografije: Veni Ferant in Milko Linec

Igor Topole

Filatelistični krožek na II. OŠ Celje

Na II. osnovni šoli Celje že nekaj let deluje tudi filatelistični krožek. Krožek je redno obiskovalo 7 učencev – vsi so bili iz 7. razreda. Srečanja smo imeli ob sredah, praviloma vsakih štirinajst dni.

Na srečanjih smo:

- se izobraževali na tematiko zgodovine filatelije – svetovne in slovenske,
- pripravljali razstavo o Rusiji na znamkah za prihodnje šolsko leto,
- obiskali največji sejem zbirateljstva v Ljubljani – COLLECTA,
- se pripravljali na drugo tekmovanje mladih krožkarjev filatelistov na naši šoli (lov na filatelista), pa je tekmovanje predstavljeno na jesen.

Nekaj utrinkov z naših filatelističnih druženj.

Marjan Malič

Vojna je norost, zločin in povzročča zgolj žrtve ...

Prva svetovna vojna ni bila presenečenje. Balkan je bil »sod smodnika«, skladišča orožja so bila polna. Oblikovala sta se dva tabora - antanta in centralne sile. Vsa nasprotja je sprožil atentat v Sarajevu leta 1914.

O prvi svetovni vojni je napisanih veliko knjig in postavljenih veliko spominskih obeležij. FD Nova Gorica že vrsto let izdaja priložnostne ovitke in dopisnice na to témo. Prva izdaja je bila izdaja priložnostne ovojnice ob odprtju Kobariškega muzeja, ki opominja na morijo v Posočju. Druga spominska ovojnica je bila izdana ob prevzemu muzejske nagrade, ki jo je podelil Svet Evrope Kobariškemu muzeju za leto 1993. Prvi dve priložnostni dopisnici sta bili izdani ob 80. obletnici konca prve svetovne vojne. Sledijo izdaje z dotiski na dopisnicah. Na dotisku so natisnjene slike značk, katere so nosili vojaki enot na bojiščih soške fronte. Naslednji sklop so

poveljnika soške fronte v letih 1915-1917. Zadnja priložnostna izdaja na témo Soške fronte pa je bila leta 2017, ob počastitvi stote obletnice soške fronte, ko so na Cerju v pomniku braniteljem slovenske zemlje odkrili umetniško delo akademskega slikarja Rudija Španzla z naslovom *Ples življenja in smrti*.

Obiskovalci si ogledujejo razstavo v avli občine Nova Gorica 2015.

izdaje z nazivom *Pohod spominov na Krn*. Na razgledničnih dopisnicah smo obeležili spomin tudi na generala Svetozarja Borojevića von Bojna,

Prvo razstavo na témo o Soški fronti smo imeli leta 2015, ob obletnici preboja pri Kobaridu. Lani smo imeli drugo razstavo na isto témo, na kateri so razstavljali člani društva *FD Nova Gorica*: Branko Morencič, Vito Breginc in Marjan Malič. Na razstavi sta sodelovala tudi člana *FD Ajdovščina* Ines in Jože Ropoša, član *Društva Soška fronta* Simon Kovačič ter zbiralec Jože Hmeljak.

Postavljanje razstave v Slovenskem kulturnem domu v Gorici 2018. Levo Ines Ropoša, Marjan Malič, Branko Morenčič in Črt Petrovič.

Letos je FD Nova Gorica, na povabilo Slovenskega kulturnega doma v Gorici (Italija), sodelovalo na razstavi *Sledi prve vojne*. Razstava je potekala v času od 12. 1. do 6. 2. 2018. Zaradi zelo dobrega odziva med obiskovalci je bila podaljšana za dva tedna. Razstava je bila postavljena v manjšem obsegu zaradi prostorske stiske.

Obiskovalci ob otvoritvi razstave v Gorici (Italija).

Goriški publicist in raziskovalec Vili Prinčič je predstavil zbirko, ki nosi naslov *Neme priče vojne grozote 1915-1919*. Na povečanih fotografijah so prikazana obeležja iz 1. svetovne vojne na italijanski strani Brd, lokacije obeležij in trenutno stanje le teh. Branko Morenčič je predstavil vidike prve svetovne vojne v Goriških Brdih. Razstavljeni material vsebuje stare razglednice, stare dokumente in tudi fotografije, ki jih je kasneje sam posnel na terenu. Sledi

vojne je zob časa prekril, posnetki pa bodo rodove spominjali, kje je kdaj kaj stalo in kje se je določene elemente po koncu vojne uporabilo kot gradbeni material pri obnovi porušenih domov. Zbirka prikazuje tudi prometne poti in železnico v Brdih v Sloveniji in na italijanski strani Brd. Razstavljalca Ines in Jože Ropoša pa sta razstavljala zbirko *Sveća Gora v času I. svetovne vojne*, zbirko *XVI. Korpus Avstro-ogrske armade na območju soške fronte* z razglednicami, dokumenti in slikami ter zbirko *Vojaška pokopališča – nemi spomeniki prve svetovne vojne*. Razstavljena zbirka je bila sestavljena iz starih razglednic, dokumentov in fotografij iz takratnega obdobja. Razstavljevec Marjan Malič pa je predstavil zbirko *I. svetovna vojna v naši okolici*. Vojna morija na starih razglednicah je prikazala Solkan z mostom, železniško postajo v Novi Gorici in vojaško pokopališče na ozemlju današnje Nove Gorice. Razstava je bila objavljena v italijanskem lokalnem oglaševalskem spletu *e.Paper FriuliSera*, z opisom razstave, spiskom razstavljalcev in urnikom razstave.

Na sliki so razstavljalci, predsednik FD Nova Gorica, direktor SKD v Gorici, odbornica v goriškem mestnem svetu in izvajalca kulturnega programa.

marjan.malic@gmail.com

Fotografije: Jože Ropoša

Za vsako zgodbo,
samo en naslov
je pravi!

RODFAWEEK

ZANESLJIVO Z VAMI!

Ko za posel v oblaku ste pravi in vas na poti k uspehu nič ne ustavi. Ko potrebujete rezervni del ali partnerja, ki bo za vas vsak dan poskrbel. Če ste prepozni za banko ali želite v zbirko dodati novo znamko. Ko želite razveseliti z voščilom ali presenetiti z lepim darilom. **Za vsako zgodbo, samo en naslov je pravi!**

 Pošta Slovenije
Zanesljivo z vami!